

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Kněžová

**Podnikání v energetických odvětvích z právního
hlediska**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Milan Damohorský DrSc.

Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce: 24. 5. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 147 720 znaků včetně mezer.

.....

Kateřina Knězová

V Praze dne 24. 5. 2018

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu prof. JUDr. Milanovi Damohorskému DrSc. za jeho cenné rady a vstřícnost při vedení mé diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	2
2. Liberalizace trhu	4
2.1. Stav energetiky v České republice před liberalizací	4
2.2. Problémy při restrukturalizaci	5
2.3. Energetické sítě z pohledu soutěžního práva	8
2.4. Samotný proces liberalizace	8
2.5. Dílčí shrnutí	11
3. Současný stav energetického sektoru	12
3.1. Činnosti v energetickém sektoru	12
3.2. Podmínky pro získání licence k činnostem.....	13
3.2.1. Svěprávnost	13
3.2.2. Bezúhonnost	14
3.2.3. Odborná způsobilost	15
3.2.4. Finanční předpoklady	16
3.2.5. Technické předpoklady	17
3.3. Řízení o žádosti o udělení licence	18
3.4. Certifikace nezávislosti.....	19
3.5. Účastníci trhu s energiemi	19
3.5.1. Operátor trhu	21
3.5.2. Výroba energií.....	22
3.5.3. Přenos elektrické energie a plynu	27
3.5.4. Obchod s energiemi	33
3.5.5. Konečná spotřeba energií	34
3.5.6. Dozor na trhu s energiemi.....	38
3.6. Dílčí shrnutí	38
4. Struktura trhu s elektrickou energií	40

4.1.	Velkoobchodní trh	41
4.1.1.	Trh s dlouhodobými produkty	41
4.1.2.	Krátkodobé trhy	41
4.1.3.	Trh s regulační energií	42
4.2.	Způsoby obchodování na trzích	43
4.3.	Smlouvy uzavírané na trhu s elektrickou energií	44
4.4.	Cena za elektřinu	49
4.5.	Dílčí shrnutí	51
5.	Energetická unie	53
5.1.	Bezpečnost dodávek energie, solidarita a důvěra	54
5.2.	Vnitřní trh s energiemi	55
5.3.	Zvyšování energetické účinnosti	55
5.4.	Dekarbonizace hospodářství	55
5.5.	Výzkum a inovace	57
5.6.	Dílčí shrnutí	57
6.	Závěr	58
	Použitá literatura	63
	Abstrakt	67
	Summary	68

Seznam zkratek

energetický zákon	Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů
občanský zákoník	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
LZPS	Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součást ústavního pořádku České republiky
zákon o podporovaných zdrojích energie	Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů
zákon o vyvlastnění	Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě
zákon o vodách	Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
Komise	Evropská komise
ERÚ	Energetický regulační úřad
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu

1. Úvod

Energetika je průmyslové odvětví, které je strategicky významné nejen pro národní hospodářství, ale je nepostradatelné pro nás pro všechny. Bez dodávek elektrické energie, plynu či tepelné energie si svůj život nedokážeme už ani představit. Je pro nás všechny naprosto přirozené, že jsou nám tyto energie dostupné vždy, kdy se je rozhodneme využívat. Jejich výroba a přenos je však nesmírně složitý proces, který může fungovat jen při dodržování přísných pravidel. Tato oblast tak vyžaduje přesnou a jasnou právní úpravu, kterou jí poskytuje energetický zákon. Ten je základním pramenem nejen pro elektroenergetiku ale i pro plynárenství a teplárenství. V jeho systematice se promítá specifická těchto sektorů. V obecné části stanovuje pravidla shodná pro všechny tři oblasti, a poté je dále ve zvláštní části rozvádí právě s ohledem na ně.

Hlavní rozdíl mezi elektrickou energií a plynem spočívá v jejich výrobě a skladovatelnosti. Ani v dnešní době není možné elektrickou energii skladovat ve větším množství, je tedy nutné, aby jí bylo v daný okamžik vyrobeno jen tolik, kolik je jí v ten samý okamžik spotřebováno. Naopak plyn je surovina, která se těží a lze ji ve velkém množství skladovat. Česká republika je v oblasti elektrické energie celkem nezávislá, na našem území dochází k rozsáhlé výrobě elektrické energie a k její distribuci. Pro těžbu plynu však nemá dostatečné zdroje a je tak závislá na ostatních státech, a to především na Ruské federaci. Na území České republiky je několik zásobníků plynu, které slouží k vyrovnání rozdílů při spotřebě plynu během celého roku. Zároveň slouží jako zásobárna plynu pro případ, že by došlo k přerušení dodávek ze zahraničí. Posledním sektorem energetiky dle energetického zákona je teplárenství. I přestože je považováno za samostatnou oblast, je ve velké míře propojeno s elektroenergetikou. Spojitost lze najít při výrobě tepelné energie. V současnosti hojně využívanou metodou je totiž výroba energií označovaná jako kogenerace. Ta spočívá v jejich kombinované výrobě, kdy jsou šetřeny nejen suroviny, ale i zvyšována jejich účinnost. U sektoru teplárenství nelze mluvit ani o samostatném trhu, tak jak funguje v elektroenergetice a plynárenství.

S ohledem na specifické vlastnosti elektrické energie je proces její výroby, ale hlavně přenosu velmi složitý a regulace těchto činností je velmi důležitá. I přestože tato práce pojednává obecně o činnostech v energetických odvětvích, je právě z výše uvedeného důvodu větší část

této práce věnována právě sektoru elektroenergetiky. Tato práce se dělí na tři hlavní kapitoly, které se zabývají vývojem trhu s těmito komoditami. Protože samostatný trh s tepelnou energií v podstatě neexistuje, je sektoru teplárenství věnováno nejméně prostoru. V první kapitole je popsán vývoj trhu s elektrickou energií a plynem po vstupu České republiky do Evropské unie, tedy období liberalizace těchto trhů. Druhá kapitola pojednává o současné situaci na trzích, kdy se zaměřuje především na podmínky přístupu na něj a jeho účastníky. Další kapitola je pak věnována struktuře elektroenergetického trhu a způsobu stanovení ceny za elektrickou energii. Poslední kapitola pojednává o Energetické unii jako zjevné budoucí éře celého energetického sektoru nejen v České republice ale i v celé Evropské unii.

Činnosti v energetických odvětvích jsou velice širokou oblastí, která je upravena ve velkém množství právních předpisů. Jednotlivá odvětví jsou navíc velmi specifická. Poskytnout tak ucelený obraz o jejich vývoji a současném stavu je velmi složité. Cílem této práce je proto především popsat a analyzovat hlavní události vývoje novodobého energetického trhu. Určit, které z nich, měly na jeho vývoj největší vliv a zhodnotit, jak se promítly do jeho struktury a do postavení účastníků na něm. V práci budou dále zmíněny hlavní instituty stávající právní úpravy s větším zaměřením na odvětví elektroenergetiky. Výklad současné právní úpravy bude proveden pomocí deskriptivní a analytické metody. K výkladu bude použit také gramatický, systematický, logický a teleologický výklad. V práci budou dále vytyčeny některé problémy stávající úpravy a snaha o navržení jejich možných řešení.

Tato diplomová práce vychází z právní úpravy ke dni 23. 5. 2018. Na případné budoucí změny v právní úpravě bude v práci upozorněno.

2. Liberalizace trhu

2.1. Stav energetiky v České republice před liberalizací

Po 2. světové válce docházelo v evropských státech ke znárodnování podniků fungujících ve strategických odvětvích průmyslu z důvodu obavy o bezpečnost státu. V České republice se tento proces uskutečnil na základě znárodnovacích dekretů, a to konkrétně u energetiky na základě dekretu č. 100/1945 Sb., vydaného v říjnu roku 1945. Energetika a plynárenství byly považovány za klíčové oblasti nezbytné pro zabezpečení celého průmyslu ve státě. Proto, aby bylo zajištěno jejich efektivní fungování, měl stát oba tyto sektory pod výlučnou kontrolou. Na trh s energiemi a plynem nemohly vstupovat nové subjekty a Česká republika na nich vystupovala jako přirozený monopol.

Sektor energetiky a plynárenství vlastněný státem byl ovšem neefektivní. Stát neměl dostatek finančních prostředků, které by mohl do infrastruktury investovat, a proto nedokázal reagovat na nově vyvíjené a účinnější technologie. Zákazníkům byly poskytovány pouze standardizované služby za vysoké ceny. Po změně tak nakonec začali volat právě oni, protože jich se vysoká cena služeb dotýkala nejvíce. V průběhu 90. let docházelo v energetickém a plynárenském sektoru k velkým změnám a jeho celkové restrukturalizaci, která měla vést k jejich výraznému zefektivnění. Jako jeden ze způsobů řešení této situace zvolila nakonec Česká republika privatizaci energetického a plynového sektoru. Jako další cíl si stanovila snížení zátěže pro životní prostředí. Nelze totiž vůbec zpochybňovat skutečnost, že energetický sektor má na klimatické změny velký vliv. Dle zprávy Mezivládního panelu pro změny klimatu (IPCC) tvořily právě emise z energetického sektoru v roce 2004 celkem 25,9% z celkového objemu emisí oxidu uhličitého, který právě nejvýrazněji vyvolává klimatické změny¹. Vzhledem k vzrůstu populace je proto potřeba energetický sektor regulovat i s ohledem na stav životního prostředí. K tomu ale u nás během komunistické éry vůbec nedocházelo, spíše naopak. *Socialistický politický model v podstatě neřešil otázku ochrany životního prostředí, resp. je měl spíše za problémy okrajové*². Významným dokumentem v této oblasti se stala až Státní energetická koncepce z roku 2004, která se zabývala i získáváním energií z obnovitelných zdrojů energie.

¹ IPCC (2007): Climate change 2007: Synthesis report, str. 26, [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf.

² O stavu životního prostředí v ČR do roku 1989 viz *Moldan, B. A kol. Životní prostředí České republiky* (Modrá kniha). Praha: Academia, 1990.

2.2. Problémy při restrukturalizaci

Při restrukturalizaci trhů stát narážel na překážky, spočívající především v jejich přirozeně monopolních vlastnostech. Trh s elektrickou energií i plynem je přirozeně monopolní, protože přenosové a distribuční soustavy lze jen těžko reprodukovat. „Vzhledem k vysokým nákladům na zřízení takové infrastruktury, nutnosti územního záboru a vlivu na životní prostředí se nejeví jako efektivní či vůbec reálně možné, aby paralelně vedle sebe existovalo několik takových infrastrukturních celků, které by pak případně ani nebyly využity plně. Takové infrastrukturní celky pak mají přirozeně povahu vzácného, jedinečného a nezbytného statku“³. Tyto soustavy jsou považovány za tzv. „bottlenecks oblasti“. Tento pojem označuje situaci na trhu, kdy se účastník nemůže trhu zúčastnit, aniž by měl přístup k jednomu komponentu, na kterém je celý sektor závislý. Bez připojení k přenosové a distribuční soustavě nemůže subjekt na trhu fungovat. Výstavba své vlastní infrastruktury je ovšem nereálná, protože náklady na jejich výstavbu jsou vysoké a takto vynaložené finanční prostředky je potřeba z velké části brát jako utopené náklady.

Další překážkou při výstavbě nových sítí je problematika věcných práv k cizím pozemkům. Infrastruktura je ve většině případů vedena právě přes cizí pozemky, a proto je k nim nutné získat věcná práva. Energetický zákon povahu těchto práv rozlišuje podle toho, zda jsou nezbytná pro výstavbu soustavy nebo její následný provoz a údržbu.

Vlastník soustavy získá oprávnění k výstavbě soustavy na základě zřízení věcného břemene se souhlasem vlastníka pozemku, přes který soustava povede. Takto zřízované věcné břemeno má soukromoprávní povahu a je zřízováno ve prospěch konkrétní osoby. Ta získá právo působit na věc, která je v cizím vlastnictví, a naopak vlastník věci je v jejím užívání omezen. Energetický zákon nestanovuje, jaké věcné břemeno bude na jeho základě zřízováno, musíme tak vycházet z terminologie občanského zákoníku. Povaha věcného břemeno dle energetického zákona nejlépe odpovídá institutu služebnosti inženýrské sítě stanoveného § 1267 občanského zákoníku. Služebnost inženýrské sítě je věcným právem k cizí věci, které je zapisováno do katastru nemovitostí.

I přestože je takové věcné břemeno zřízováno ve veřejném zájmu, má povahu soukromoprávní, a proto je potřeba k jeho zřízení souhlas vlastníka pozemku. Stejný názor

³ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 715.

zastává i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 27. 1. 2010⁴. V tomto konkrétním případě rozhodoval soud o výstavbě plynovodu. Dle Nejvyššího soudu je k takové výstavbě potřeba občanskoprávní titul, tedy souhlas vlastníka pozemku. Na liniové stavby se totiž nevztahuje zásada superficies solo cedit, nestávají se součástí pozemku a jsou považovány za stavby. Pokud jsou tedy na pozemku postaveny bez souhlasu vlastníka, jedná se o neoprávněné stavby. Postavením liniové stavby na pozemku bez vědomí jeho vlastníka je porušením základního ústavního práva vlastnit majetek vycházejícího z č. 11 LZPS.

Takto zřizovaná věcná břemena mají ovšem povahu in personam tzn., že se vztahují ke konkrétnímu subjektu. Nepřecházejí tak v případě smrti fyzické osoby nebo zániku právnické osoby na jejich právní nástupce. Problematický je i jejich převod při prodeji soustav. Možným řešením této situace by podle J. Trunečka⁵ byla právní úprava, která by umožňovala zřízení věcného břemena nikoli ve prospěch konkrétní osoby, ale přímo ve prospěch síťové stavby. Oprávněným z tohoto věcného břemene by byl každý vlastník takové soustavy a při smrti nebo zániku právnické osoby by právo automaticky přešlo na právní nástupce. Dalším řešením by byl návrat k předchozí právní úpravě, která dávala omezení vlastnického práva veřejnoprávní povahu místo toho, aby ho upravovala jako věcné břemeno soukromoprávní povahy.

Veřejnoprávní omezení v současné právní úpravě zůstala alespoň v souvislosti s údržbou a provozováním distribučních a přenosových soustav. Dle energetického zákona mezi ně patří oprávnění vstupovat a vjíždět na cizí nemovitosti v souvislosti se zřizováním a provozováním přepravní, přenosové a distribuční soustavy a oprávnění odstraňovat a oklešťovat stromy. Tato oprávnění na rozdíl od věcných břemen patří druhově vymezeným subjektům, proto tak nezanikají smrtí ani zánikem oprávněného. *Tato oprávnění nemohou být promlčena podle § 109 občanského zákoníku a nezapisují se do katastru nemovitostí*⁶.

Velice často se vyskytuje problém při uzavírání dohody o zřízení věcného práva s vlastníkem, který dohodu odmítá, popř. není vlastník pozemku znám. Dohodu s vlastníkem za takové situace může nahradit rozhodnutí vyvlastňovacího úřadu na základě zákona o vyvlastnění. K takovému omezení vlastnického práva však může dojít pouze ve veřejném zájmu. Tento pojem není v právu definován, a proto musí být zkoumán v každém konkrétním případě

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, Sp.zn. 22 Cdo 1342/2007.

⁵ TRUNEČEK, Jaroslav. Věcná břemena s veřejnoprávním prvkem. Praha: Leges, 2010. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-37-0., s. 125.

⁶ HANDRLICA, Jakub.: Tak zvaná zákonná věcná břemena a věcná břemena podle občanského zákoníku, Správní právo 8/2006, s. 459.

zvlášť. O jeho vymezení se pokusil ve svém rozhodnutí Krajský soud v Hradci Králové, a to následovně: „*Ne každý kolektivní zájem lze označit za veřejný zájem společnosti. Pojem veřejný zájem je třeba chápat vždy jako takový zájem, který by bylo možno označit za obecný a obecně prospěšný zájem. Často se přitom mylně naznačuje, že všechny kolektivní zájmy jsou obecnými zájmy společnosti, avšak v mnoha případech může být uspokojování kolektivních zájmů jistých skupin s obecnými zájmy společnosti v naprostém rozporu. Je proto nutné, aby k omezení vlastnických práv docházelo jen po pečlivém zvážení základní podmínky, zda je takové omezení nutné ve veřejném zájmu*⁷. Zákon o vyvlastnění neposkytuje ani demonstrativní výčet konkrétních veřejných zájmů. Lze je ale najít v různých zákonech jako např. v energetickém zákoně. Dle něj jsou ve veřejném zájmu uskutečňovány činnosti jako přenos elektřiny, přeprava plynu, distribuce elektřiny a distribuce plynu, uskladňování plynu, výroba a rozvod tepelné energie. Vlastnické právo je proto možné omezit, je-li to nezbytné k provádění stavby sloužící k vyvedení výkonu z výroby elektřiny zřizované a provozované ve veřejném zájmu a liniové stavby nezbytné k jejímu řádnému provozu nebo stavby, která je součástí přenosové soustavy, přepravní soustavy, distribuční soustavy, zásobníku plynu, rozvodného tepelného zařízení nebo zdroje tepelné energie připojeného k rozvodnému tepelnému zařízení. Kromě veřejného zájmu musí být splněny další podmínky dle zákona o vyvlastnění⁸. Vlastnické právo je možné omezit nebo vyvlastnit pouze na základě zákona, v nezbytném rozsahu a vždy za náhradu. Vyvlastnění ovšem není přípustné, je-li možno práva k pozemku nebo stavbě, potřebná pro uskutečnění účelu vyvlastnění, získat dohodou nebo jiným způsobem⁹. K vyvlastnění lze přistoupit pouze v případě, pokud ve lhůtě 90 dnů nedošlo k dohodě s vlastníkem pozemku. *Jsou-li splněny jak obecné hmotně-právní podmínky, které stanoví zákon o vyvlastnění, tak zvláštní podmínky upravené ve zvláštních zákonech kumulativně může dojít k zákonnému omezení nebo vyvlastnění vlastnického práva*¹⁰.

Z výše uvedených důvodů je účast na trhu podmíněna připojením ke stávajícím distribučním a přenosovým soustavám. Právo na připojení je tak základním právem účastníka trhu s elektrickou energií.

⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. března 1999, Sp. zn. 31 Ca 71/98.

⁸ Ustanovení § 3 odst. 2 energetického zákona.

⁹ Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o vyvlastnění.

¹⁰ HANDRLICA, Jakub.: Zřizování věcných břemen na základě rozhodnutí stavebního úřadu ve vyvlastňovacím řízení, Správní právo 3/2007, s. 132.

2.3. Energetické sítě z pohledu soutěžního práva

Právo na připojení je v České republice chráněno soutěžním právem. Distribuční a přenosová soustava jako zařízení, které je nezbytné pro získání zákazníků, ale je nemožné ho reprodukovat, je v soutěžním právu označováno jako „*essentials facilities*“. Soutěžitel vlastní toto zařízení má povinnost takové zařízení sdílet s ostatními účastníky trhu. Odmítnutí poskytnout za přiměřenou úhradu přístup k přenosovým nebo distribučním soustavám nebo obdobným rozvodným a jiným infrastrukturním zařízením, za situace, kdy subjekt nemůže z právních, nebo jiných důvodů bez spoluužívání takového zařízení působit na stejném trhu bez dostatečného odůvodnění, je považováno za zneužití dominantního postavení dle ustanovení § 11 odst. 1, písm. e) zákona č. 143/2001 Sb., o ochranně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů.

Protisoutěžního chování ve formě zneužití dominantního postavení se může dále subjekt s monopolním postavením na trhu dopustit také tím, že si bude vůči ostatním subjektům vynucovat nepřiměřené podmínky. Jako příklad lze uvést jednání společnosti RWE Transgas, a.s., která ve smlouvách o podmínkách prodeje stanovovala výhodnější podmínky pro provozovatele distribučních soustav náležejících do jejího holdingu, než těm, kteří do něj nepatřili. Za takové jednání byla společnost RWE Transgas, a.s. uložena pokuta ve výši necelých 240 miliónů korun. Společnost se domáhala zrušení tohoto rozhodnutí u soudu. Krajský soud v Brně však pokutu stanovenou Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže začátkem roku 2017 potvrdil.

2.4. Samotný proces liberalizace

Další řada změn v sektoru energetiky a plynárenství nastala při vstupu České republiky do Evropské unie. Cílem Evropské unie bylo přeměnit nefungující státní monopoly a vytvořit tržní prostředí s fungující konkurencí. Dále chtěla sjednotit ceny za poskytované služby, které se v jednotlivých členských státech výrazně lišily. Jako nástroj k nápravě energetických odvětví zvolila Evropská unie proces liberalizace trhů s energiemi. Ten nakonec probíhal ve třech fázích a jeho hlavním cílem bylo zajistit kompletní unbundling tzv. full ownership unbundling¹¹. Ten spočívá v oddělení přepravy od prodeje a distribuce, čímž dojde zároveň

¹¹ Pro tento pojem není zaveden český pojem. Dále bude v práci užíván pojem oddělení.

k oddělení regulovaných činností od těch neregulovaných. První počátky liberalizace společné pro oba sektory lze spatřovat už v roce 1990, kdy Evropská unie vydala směrnice č. 90/547 a č. 90/377. Jejich cílem bylo zajištění transparentnosti stanovování ceny za elektřinu a plyn. Další fáze liberalizace probíhají pro odvětví plynárenství a energetiky zvlášť.

První fáze liberalizace energetického sektoru probíhala od roku 1992. Součástí prvního liberalizačního balíčku byla kromě jiných i směrnice č. 1996/92/ES. Tato směrnice, účinná od ledna 1996, stanovila minimální požadavky na otevřený trh, ale ponechala velký prostor pro výběr z různých variant řešení, jak otevřeného trhu dosáhnou¹². Jejím cílem bylo přinutit provozovatele infrastruktur, aby za úplaty umožnili přístup k ní i ostatním účastníkům trhu. Dále požadovala oddělení v oblasti účetnictví, tj. oddělení účetní evidence pro jednotlivé licencované činnosti a povinnost sestavovat oddělenou rozvahu a výsledovku. „Cílem tohoto opatření bylo zabránění křížovým dotacím a přerozdělování nákladů mezi regulovanou a neregulovanou činností“¹³.

První liberalizační balíček však nedokázal naplnit sledovaný cíl. Nestanovil totiž přesný postup, jak ho dosáhnout. Některé státy volily často alternativní postupy, které by za určitých okolností mohly cíle naplnit, ale nestalo se tak. Trh s energiemi se tak v některých státech sice otevřel pro všechny zákazníky, ale bariéry při vstupu na trh zůstaly. Stát tak splnil svoji povinnost směrnici implementovat, ale reálně k žádné změně nedošlo.

Evropská unie proto musela pokračovat v procesu liberalizace a v roce 2004 přistoupila k její druhé fázi. Součástí druhého liberalizačního balíčku byla především směrnice č. 2003/54/ES. Ta postoupila o krok dál a kromě oddělení v oblasti účetnictví požadovala také oddělení manažerských a informačních činností. Nadále tak budou data získávaná při prodeji zpracovávána odděleně od dat získaných při distribuci a dojde k odlišení personálního obsazení řídicích funkcí v distribuci a prodeji tak, aby rozhodování v rámci distribuce nemohlo ovlivňovat rozhodování o prodeji. Především však směrnice č. 2003/54/ES ukládá povinnost oddělení z hlediska obchodního práva, tzn. vytvoření samostatných právních subjektů s licencí pro distribuci a obchod, nejpozději s platností od 1. ledna 2007¹⁴. Dalším požadavkem směrnice č. 2003/54/ES byla zejména existence nezávislého regulátora.

¹² Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 23.

¹³ BRABCOVÁ, Lucie. Vlastnický unbundling jako nástroj liberalizace evropských energetických trhů. Ostrava: Key Publishing, 2009. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-008-8. s. 26.

¹⁴ BRABCOVÁ, Lucie. Vlastnický unbundling jako nástroj liberalizace evropských energetických trhů. Ostrava: Key Publishing, 2009. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-008-8. s. 27.

V roce 2009 přijala Evropská unie třetí liberalizační balíček, čímž částečně nahradila ty dva předchozí a zároveň je v určitých aspektech zpřísnila. Jeho součástí byly tři nařízení a dvě směrnice, přičemž na elektrickou energii se vztahuje jedna směrnice a jedno nařízení. Jak bylo výše uvedeno, cílem celé liberalizace bylo dosažení vlastnického oddělení. Společnosti, které poskytovaly služby v oblasti distribuce i v oblasti prodeje, byly nuceny se jedné činnosti vzdát. Tento požadavek měl však spoustu odpůrců, kteří se obávali, že toto oddělení může ohrozit energetickou bezpečnost jednotlivých států. Evropská unie tak byla nucena udělat kompromis a zavést alternativní řešení. Stát si mohl místo vlastnického oddělení vybrat buď možnost zavedení modelu ISO – nezávislého provozovatele soustavy, anebo modelu ITO, který spočívá pouze v právním nikoli vlastnickém oddělení přenosu a výroby. Kontrolním orgánem nad dodržováním těchto povinností se stala Komise.

Závěrečnou fází liberalizace také došlo k posílení regulačního dohledu. Silnější postavení získaly národní regulační úřady a na základě jednoho nařízení třetího liberalizačního balíčku byla založena Agentura pro spolupráci energetických regulačních úřadů (ACER)¹⁵. Jejím hlavním úkolem je koordinovat práci národních regulačních úřadů, napomáhat při vytváření předpisů týkajících se evropské energetické sítě, působit jako poradní orgán a v případě potřeby vydávat závazná individuální rozhodnutí¹⁶. Národním regulačním úřadům je uložena povinnost s Agenturou ACER spolupracovat. Směrnice třetího liberalizačního balíčku dále kladou požadavky i na obsazení národních regulačních úřadů. Osoby ve vedení úřadu mohou být jmenovány pouze jednou na období 5 let.

Poslední fází liberalizace došlo také k posílení postavení konečného spotřebitele, kterému bylo přisouzeno např. právo na informace o jeho měsíční spotřebě elektrické energie a právo zvolit si svého dodavatele elektrické energie.

Společně s třetím liberalizačním balíčkem byl také vydán klimaticko - energetický balíček. Evropská unie si je vědoma toho, že energetický sektor nelze vyvíjet bez ohledu na životní prostředí. Zvýšení efektivity tohoto sektoru musí jít ruku v ruce se snižováním ekologické zátěže. Státy musí více investovat do výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů a zároveň snižovat vypouštění emisí skleníkových plynů.

¹⁵Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 39.

¹⁶Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/acer_cs.

Liberalizace plynového sektoru taktéž probíhala ve třech fázích, a to na základě směrnic č. 1998/30/ES, č. 2003/55/ES¹⁷ a č. 2009/73/ES. I jejich cílem bylo dosažení kompletního oddělení činností v daném sektoru a posílení práv konečných zákazníků.

2.5. Dílčí shrnutí

Nefungující státní monopoly a vysoké ceny za služby v sektorech energetiky a plynárenství vyvolaly potřebu dané sektory razantně restrukturalizovat. Nejprve k tomu docházelo na národní úrovni, kdy Česká republika přistoupila v 90. letech k privatizaci podniků z těchto sektorů. Další změny přišly s přistoupením České republiky do Evropské unie. Veškeré přijímané směrnice v rámci liberalizace si kladly jediný cíl, a to dosáhnout kompletního oddělení činností u obou sektorů. I přestože se proces liberalizace nakonec protáhl do tří fází, jeho cíle bylo dosaženo. Trh s plynem i elektrickou energií je dnes v České republice plně liberalizován. Na trhu s elektrickou energií působí nezávislý provozovatel přenosové soustavy, kterým je společnost ČEPS a.s. Jejím jediným akcionářem je MPO. Požadavek právního oddělení na českém trhu splňují i provozovatelé distribučních soustav. Na trhu působí nezávislý regulátor, a to ERÚ. Konečný zákazník si od 1. 1. 2006 může svobodně zvolit svého dodavatele elektrické energie a od 1. 1. 2007 i dodavatele plynu. I přesto byli koneční zákazníci z počátku zdrženliví a ke změně přistupovali jen výjimečně. Velký boom nastal až v letech 2009 až 2012. I přes kritiku vlastnického oddělení, je to dle mého názoru institut, který pomohl ke zlepšení stavu obou sektorů. Jeho přínos spatřuji hlavně v tom, že na trhu panuje konkurenční prostředí a zákazník si může vybrat ze široké nabídky služeb jednotlivých dodavatelů. I přestože liberalizace neměla takový vliv na snížení ceny těchto služeb, jejich kvalita ovšem stoupla. Ze široké nabídky služeb jednotlivých dodavatelů si zákazník může vybrat tu, která mu vyhovuje nejlépe.

¹⁷ Směrnice EU 2003/55/ES.

3. Současný stav energetického sektoru

V současné době je základním pramenem energetického práva energetický zákon. Ten stanovuje podmínky pro podnikání v energetických odvětvích, regulaci ze strany státu a vzájemná práva a povinnosti subjektů na trhu. Do stávajícího znění energetického zákona byla promítnuta legislativa Evropské unie, čímž došlo k harmonizaci českého energetického práva s tím evropským. S ohledem na specifika energetického sektoru je však vydáváno velké množství závazných podzákoných právních předpisů. Mezi ně patří vyhlášky vydávané vládou, ministerstvem vnitra, ale také ERÚ. Energetické právo je však právo zasahující téměř do všech ostatních oblastí soukromého i veřejného práva. Lze např. uvést výše uvedenou problematiku související se soutěžním právem nebo provázanost energetiky s právem životního prostředí.

3.1. Činnosti v energetickém sektoru

Předmětem podnikání v energetických odvětvích je dle energetického zákona výroba elektřiny, přenos elektřiny, distribuce elektřiny a obchod s elektřinou, činnost operátora trhu, výroba plynu, přeprava plynu, distribuce plynu, uskladňování plynu, obchod s plynem, výroba tepelné energie a rozvod tepelné energie. Výkon všech výše uvedených činností je podmíněn získáním licence od ERÚ. Licence na výrobu elektrické energie, plynu a tepelné energie je udělována na dobu nejvýše 25 let. Na dobu neurčitou je udělována licence na distribuci elektrické energie, plynu, rozvod tepelné energie, uskladňování plynu a činnost operátora trhu. V případě obchodu s elektrickou energií a plynem je licence poskytována na dobu 5 let. Dle energetického zákona je pro celé území České republiky vydávána výlučná licence na přenos elektrické energie, na přepravu plynu a na činnost operátora trhu.

V případě výrobců elektrické energie, plynu a tepelné energie může ERÚ dobu platnosti licence zkrátit, a to s ohledem na dobu užívacího práva či vlastnického práva k energetickému zařízení. Je-li tato doba kratší než doba licence dle energetického zákona, udělí ERÚ výrobcovi licenci pouze na dobu trvání užívacího nebo vlastnického práva k energetickému zařízení. I přestože energetický zákon vztahuje tuto možnost i na situaci, kdy energetické zařízení je žadatelem vlastněno, je zřejmé, že toto ustanovení bude použito nejčastěji v případě užívacího práva k energetickému zařízení. *Tak tomu bude zejména tehdy, je-li vlastníkovi energetické zařízení pronajato, propachtováno či je mu k němu zřízeno jiné věcné právo, např. osobní*

služebnost. Pravidlo podle tohoto ustanovení nalezne uplatnění jen tehdy, bude-li nepochybné, kdy má užívací právo skončit, tj. bude-li sjednáno na dobu určitou¹⁸. ERÚ tedy nevydá licence na dobu delší než je doba oprávnění užívat energetické zařízení.

Výjimkou z výše uvedených činností je obchod, výroba, distribuce a uskladňování koksárenského plynu čistého, degazačního a generátorového plynu, biometanu, propanu, butanu a jejich směsí, pokud se nejedná o distribuci potrubními systémy, k nimž je připojeno více než 50 odběrných míst, výroba tepelné energie určené pro jeden objekt jednoho zákazníka a využití elektřiny při provozování dobíjecí stanice podle zákona o pohonných hmotách. K těmto činnostem se nevyžaduje licence od ERÚ¹⁹.

Udělení licence je založeno na registračním principu. Pokud tedy žadatel splní podmínky stanovené energetickým zákonem, musí mu být licence udělena. „*Toto řízení není založeno na správním uvážení správního orgánu, který by se mohl pohybovat volně v zákonem vytyčených hranicích. Právní úprava stanoví přesně požadavky, které musí žadatel o licenci splnit; na druhou stranu však nedává správnímu orgánu možnost např. ve veřejném zájmu licenci po splnění zákonných požadavků neudělit*“²⁰.

O žádosti by měl ERÚ rozhodnout do 30 dnů od jejího podání. Licence na obchod s elektřinou vzniká přímo ze zákona marným uplynutím těchto 30 dnů. K energetickému zařízení může být vydána pouze jedna licence. Ta však může platit i pro více energetických zařízení.

3.2. Podmínky pro získání licence k činnostem

Pro získání licence musí žadatel splnit pět základních podmínek, kterými jsou plná svéprávnost, bezúhonnost, odborná způsobilost, finanční předpoklady a technické předpoklady. Blíže jsou podmínky pro udělení licence upraveny ve vyhlášce ERÚ č. 426/2005 Sb., o podrobnostech udělování licence pro podnikání v energetických odvětvích.

3.2.1. Svéprávnost

Energetický zákon podmínky nabytí svéprávnosti nijak neupravuje. Při posuzování svéprávnosti se tak vychází z její úpravy v občanském zákoníku. Dle § 30 občanského

¹⁸ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 83.

¹⁹ Dle ustanovení § 3 odst. 4 energetického zákona.

²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2009, Sp. zn. 8 As 18/2008.

zákoníku se člověk stává plně svéprávným nabytím zletilosti, čili dovršením osmnáctého roku věku. Dle odstavce 2 uvedeného ustanovení je možné nabytí zletilost ještě před dovršením osmnáctého roku věku, a to buď přiznáním zletilosti, nebo uzavřením manželství. Takto nabytí zletilost může osoba až po šestnáctém roku věku, prokázáním schopnosti se sám živit a zároveň musí získat souhlas svého zákonného zástupce.

Ustanovení § 33 občanského zákoníku dále umožňuje získání svéprávnosti i před nabytím šestnáctého roku věku. Takto nabytá svéprávnost není úplná, ale je pouze omezena na jednání související s provozováním závodu nebo výdělečnou činností. Jedinou podmínkou pro to, aby soud přiznal takovou svéprávnost, je souhlas zákonného zástupce.

Svéprávnost je jednou z hlavních podmínek, kterou musí žadatel o licenci splnit. Nedostatek svéprávnosti nelze nijak zhojit. Následné omezení svéprávnosti dle § 55 občanského zákoníku však nemůže být důvodem pro odebrání licence. V případě úmrtí nebo omezení svéprávnosti držitele licence, který úspěšně provozuje či provozoval činnost v energetickém odvětví, by odebrání licence znamenalo porušení základního práva vlastnit majetek dle čl. 11 LZPS. Dědic zemřelého držitele licence či držitel licence, kterému by byla svéprávnost omezena, mohou tento nedostatek zhojit ustanovením odpovědného zástupce.

3.2.2. Bezúhonnost

Splnění podmínky bezúhonnosti si ERÚ potvrzuje výpisem z rejstříku trestů dané fyzické osoby, nebo v případě právnické osoby výpisem všech členů jejího statutárního orgánu. Bezúhonnost cizích státních příslušníků si ERÚ nedokáže ověřit sám, proto jako přílohu k žádosti musí žadatel cizí státní příslušnosti přiložit výpis z cizozemské evidence. Za bezúhonnou osobu se nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena

- a) pro trestný čin spáchaný úmyslně k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání alespoň 1 roku,
- b) pro trestný čin spáchaný úmyslně, jehož skutková podstata souvisí s podnikáním a na který se nevztahuje písmeno a), nebo
- c) pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, jehož skutková podstata souvisí s předmětem podnikání v energetice,

pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena²¹.

3.2.3. Odborná způsobilost

Dle stupně požadované odborné způsobilosti lze dělit činnosti v energetických odvětvích na ty, které žádnou způsobilost nevyžadují, a ty, které vyžadují standardní nebo sníženou odbornou způsobilost.

Odborná způsobilost není podmínkou pro udělení licence u výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů do instalovaného výkonu 20 kW včetně. U malé výroby elektrické energie do 1 MW včetně a s ní související distribuční soustavy, malého zdroje tepelné energie do 1 MW včetně a s ním související rozvodného tepelného zařízení postačí prokázat sníženou odbornou způsobilost. Ostatní činnosti dle energetického zákona vyžadují standardní odbornou způsobilost.

Odborná způsobilost se prokazuje potvrzením o vzdělání v technickém oboru a praxí v oboru licencované činnosti nebo činnosti podobné. Délka praxe se zkracuje dle úrovně dosaženého vzdělání. Praxe může být získána i mimo území České republiky. Odborná způsobilost se dokládá úředně ověřenou kopií diplomu či maturitního vysvědčení, nebo jiným dokladem o dosaženém vzdělání a potvrzením o zaměstnání či pracovním posudkem.

Podmínku odborné způsobilosti může žadatel fyzická osoba prokázat buď sama anebo prostřednictvím osoby odpovědného zástupce. Právnícká osoba musí vždy ustanovit odpovědného zástupce, protože sama o sobě tuto podmínku splnit nemůže. Takto jmenovaný odpovědný zástupce nemůže být zároveň členem dozorčí rady či členem jiného kontrolního orgánu této právnické osoby. Ustanovení odpovědného zástupce musí schválit ERÚ. Energetický zákon nijak neomezuje počet energetických zařízení, pro která může osoba vykonávat odpovědného zástupce. Jedna osoba tak může být odpovědným zástupcem u neomezeného počtu zařízení.

Ustanovením odpovědného zástupce se držitel nezbavuje své odpovědnosti dle energetického zákona, i přestože odpovědný zástupce podle něj za výkon své činnosti odpovídá. *Zanedbá-li odpovědný zástupce dostatečný dohled nad výkonem licencované činnosti, nemůže být za to*

²¹Dle ustanovení § 5 odst. 4 energetického zákona.

ERÚ sankcionován²². Při uzavírání smluvního vztahu s potencionálním zástupcem by si měl proto držitel licence sjednat, do jaké míry ponese odpovědnost za svou činnost.

3.2.4. Finanční předpoklady

Jejich význam spočívá především ve finančním zabezpečení vykonávané činnosti a udržení se na trhu minimálně po dobu udělení licence. ERÚ má zájem na tom, aby subjekt, kterému byla licence udělena, na trhu vydržel a nedocházelo tak k rychlým změnám, které by mohly mít negativní vliv na trh a konečné zákazníky.

Žadatel o licenci tak musí ERÚ prokázat, že je schopen činnost finančně zabezpečit a hradit dluhy z takové činnosti vzniklé. K žádosti proto žadatel o licenci přikládá doklad o objemu dostupných finančních prostředků, a to např. měsíčními výpisy z bankovního účtu za poslední rok nebo poslední účetní závěrku. Kromě této výše uvedené pozitivní podmínky finančních předpokladů musí žadatel splnit i jejich negativní podmínku. Ta spočívá v absenci úpadkových situací.

Za kvalifikované úpadkové situace energetický zákon považuje:²³

- a) *zrušení konkurzu v průběhu uplynulých tří let vedeného na majetek žadatele proto, že bylo splněno rozvrhové usnesení,*
- b) *zamítnutí insolvenčního návrhu v průběhu uplynulých tří let proto, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení²⁴,*
- c) *zrušení konkurzu v průběhu uplynulých tří let proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující.*

Zároveň musí žadatel prokázat, že nemá evidovány nedoplatky na daních, clech a poplatcích, pojistném na sociálním zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistném na všeobecném zdravotním pojištění a na pokutách. Energetický zákon nestanovuje přesný způsob, jak má tuto skutečnost žadatel prokázat. Stát nevede žádnou evidenci ohledně plateb pokut a poplatků. Jediným přiměřeným způsobem, jak výše uvedenou skutečnost

²² EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 108.

²³ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 100.

²⁴ Dle zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, není důvodem pro zrušení insolvenčního řízení.

dokázat, se tak jeví čestné prohlášení žadatele. Jiný způsob by byl pro žadatele nadměrně zatěžující²⁵.

Finanční předpoklady není povinen prokazovat žadatel o licenci na výrobu elektřiny, pokud bude instalovaný elektrický výkon výroby elektřiny nižší než 200 kW, nebo žadatel o licenci na výrobu tepelné energie, pokud bude instalovaný tepelný výkon zdroje tepelné energie nižší než 1 MW²⁶.

3.2.5. Technické předpoklady

Podmínku technických předpokladů žadatel o licenci splní tím, že prokáže bezpečnost svého zařízení dle veškerých právních předpisů, popřípadě doložením souhlasů dle jiných právních předpisů, a to dle charakteru výrobního zařízení. Příkladem může být povolení k nakládání s vodami dle zákona o vodách, které je nezbytné pro provozování vodních elektráren.

Splnění této podmínky prokazuje žadatel tím, že k žádosti přiloží buď revizní zprávu, nebo znalecký posudek. Nová energetická zařízení prokazují svoji bezpečnost během zkušebního provozu dle § 5 odst. 9 energetického zákona. Tento provoz pro ověření technologie by měl trvat pouze přiměřenou dobu a do jednoho roku je možné ho provozovat bez zvláštního povolení ERÚ. Pokud by tento provoz měl trvat dobu delší než jeden rok, musí žadatel o licenci zažádat ERÚ o zvláštní souhlas. Zahájení provozu pro ověření technologie vyžaduje ohlášení alespoň 30 dní předem. Na žadatele o licenci se v případě provozu pro ověření technologie hledí jako na držitele licence a musí tak plnit povinnosti, které jim nařizuje energetický zákon.

Žadatel musí dále v rámci podmínky technických předpokladů prokázat také vlastnické právo k výrobnímu zařízení. V případě, že žadatel o licenci není vlastníkem zařízení, pro které licenci požaduje, musí ERÚ doložit souhlas vlastníka s užíváním jeho zařízení.

Technické předpoklady nemusí splňovat žadatelé o udělení obchodní licence a žadatel o udělení licence operátora trhu. Ti totiž pro svou činnost nevyužívají žádné technické zařízení, jehož způsobilost by museli prokazovat.

²⁵ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 101.

²⁶ Dle ustanovení § 5 odst. 3 energetického zákona.

3.3. Řízení o žádosti o udělení licence

Žádost o licenci se podává písemně k ERÚ na stanoveném formuláři. Dle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích je řízení zpoplatněno. Výše správního poplatku se odvíjí od charakteru činnosti, pro kterou je licence požadována. Jediné řízení, které nepodléhá správnímu poplatku, je řízení o žádosti o udělení licence operátora trhu. Vlastní řízení před ERÚ má dvě fáze, v té první se nejdříve formálně posuzuje podaná žádost, tj. zda splňuje všechny náležitosti a jsou-li k ní připojeny všechny přílohy. Není-li podaná žádost úplná, má ERÚ povinnost poučit žadatele a pomoci mu chyby v žádosti odstranit. Až poté, co je žádost kompletní, posuzuje ERÚ žádost věcně. Všechna rozhodnutí ERÚ jsou zveřejňována v Energetickém regulačním věstníku. Do 15 dnů od vydání rozhodnutí má žadatel právo podat rozklad proti takovému rozhodnutí. Marným uplynutím této lhůty nabývá rozhodnutí ERÚ právní moci. Žadatel se může svého práva podat rozklad vzdát předem a tím tak lhůtu pro nabytí právní moci rozhodnutí zkrátit.

Díky odstraňování bariér a otevírání trhů pro zahraniční subjekty je možné provozovat činnost obchodníka s plynem a elektrickou energií také na základě licence udělené příslušným úřadem jiného členského státu Evropské unie. Osoba s takovým oprávněním musí ERÚ požádat o uznání licence na území České republiky. Rozhodne-li ERÚ o uznání oprávnění k podnikání pro obchod s elektrickou energií nebo pro obchod s plynem, považuje se osoba oprávněná k podnikání za držitele licence podle tohoto zákona.²⁷ Oprávnění v České republice je pak vázáno na oprávnění v tom členském státě Evropské unie, kde bylo uděleno. Pokud oprávnění v jiném členském státě Evropské unie zanikne, skončí jeho platnost i na území České republiky.

Energetické licence nejsou omezeny jen časově, ale mohou být držitelům zrušeny i v případě, že porušují své povinnosti stanovené energetickým zákonem. Pravomoc zrušit držiteli jeho licenci je v České republice dána ERÚ. Důvodem pro zrušení licence je také situace, kdy držitel přestane splňovat požadavky pro udělení licence, nebo pokud o zrušení požádá přímo držitel licence. V takovém případě stanoví ERÚ dobu, po kterou musí držitel licence svou činnost na trhu ještě vykonávat. Ta nesmí přesáhnout 12 měsíců od právní moci rozhodnutí o zrušení licence. V případě, že držitel licence prokáže, že není nadále schopen plnit závazky, které by pro něj z pokračování v činnosti vyplynuly, ERÚ tuto lhůtu nestanoví a umožní

²⁷ Dle ustanovení §7a odst. 2 energetického zákona.

ukončit držitelé licence činnost okamžitě. Na základě svého uvážení může ERÚ zrušit držitelé licenci především pokud

- nezačal výkon licencované činnosti v termínu stanoveném v rozhodnutí o udělení licence, nebo nevykonává licencovanou činnost po dobu delší než 24 měsíců;
- ohledně majetku držitelé licence bylo vydáno rozhodnutí o úpadku, nebo byl insolvenční návrh zamítnut proto, že majetek držitelé licence nepostačuje k úhradě nákladů insolvenčního řízení, nebo držitelé licence vstoupil do likvidace;
- nezaplatil příspěvek do Energetického regulačního fondu;
- řádně neuhradil ani po upozornění regulovanou cenu služby distribuční soustavy, regulovanou cenu služby přenosové soustavy nebo regulovanou cenu služby přepravy plynu příslušnému provozovateli distribuční soustavy, provozovateli přenosové soustavy nebo provozovateli přepravní soustavy.

3.4. Certifikace nezávislosti

Pro provozovatele přenosové soustavy a provozovatele přepravní soustavy v plynárenství stanovuje energetický zákon v ustanovení § 10a další podmínku pro výkon této činnosti, a to získání certifikátu nezávislosti. Tento certifikát spočívá v prokázání úplného vlastnického oddělení dle třetího liberalizačního balíčku Evropské unie. Certifikát nezávislosti je vydáván ERÚ v řízení odlišném od řízení o vydání licence. Žadatel o udělení certifikace a její následný držitel má informační povinnost ohledně všech skutečností, které by mohly mít vliv na získání certifikátu nezávislosti.

3.5. Účastníci trhu s energiemi

Získáním licence se subjekt ještě nestává účastníkem trhu, musí se nejdříve registrovat u operátora trhu. Ten mu během registrace přidělí registrační číslo (ID RÚT) a v případě subjektu na trhu s energiemi kód EAN (třináctimístný), subjektu na trhu s plynem kód EIC.

Dle energetického zákona patří mezi účastníky trhu s elektrickou energií výrobci elektřiny, provozovatelé přenosové soustavy, provozovatelé distribučních soustav, operátor trhu, obchodníci s elektrickou energií a zákazníci²⁸.

²⁸ Dle ustanovení § 22 odst. 1 energetického zákona.

Všichni účastníci trhu s elektrickou energií mají povinnost hradit složku ceny služby přenosové soustavy nebo distribuční soustavy na podporu elektřiny z podporovaných zdrojů podle zákona o podporovaných zdrojích energie²⁹. Ta v sobě zahrnuje nejenom cenu za služby přenosové soustavy či distribuční soustavy, ale i cenu za činnost operátora trhu včetně poplatků na činnost ERÚ.

Mezi účastníky trhu s plynem patří výrobci plynu, provozovatel přepravní soustavy, provozovatelé distribučních soustav, provozovatelé zásobníků plynu, obchodníci s plynem, zákazníci, operátor trhu³⁰. Ze znění zákona lze dle užívání množného čísla vysledovat, na jaké činnosti je udělována výlučná licence, a to tedy na činnost přenosové soustavy.

Účastníky těchto dvou trhů lze dělit na ty, kteří jsou předmětem zúčtování, a ty, kteří nejsou. Subjektem zúčtování je ten účastník trhu, který odpovídá za odchylky sjednané a odebrané energie nebo plynu. Subjektem zúčtování tak není zákazník, který odpovědnost za odchylku přenáší smlouvou o dodávce elektrické energie nebo plynu na dodavatele.

Dalším kritériem pro jejich dělení je udělená licence, kdy licencovaným účastníkem je operátor trhu, provozovatel přenosové soustavy, provozovatel distribuční soustavy, obchodník a výrobce, ale nikoli zákazník.

Teplárenství se od zbylých sektorů odlišuje především tím, že na něm vůbec nevystupují obchodníci. Na daném území je zásadně jen jedna osoba, od které lze koupit tepelnou energii a tou je provozovatel zařízení, k němuž je objekt odběratele připojen. Tepelnou energii tak zákazník odebírá přímo od výrobce, je-li odběratel napojen přímo ke zdroji, anebo od distributora, je-li napojen k rozvodnému tepelnému zařízení. V tomto sektoru tak vystupují pouze držitelé licence na výrobu tepelné energie a na její rozvod a zákazníci.

Z výše uvedeného vyplývá, že celého procesu od výroby až po přenos energií a plynu ke konečným zákazníkům se nyní účastní velké množství subjektů. Je proto potřeba, aby nad účastníky stál jeden subjekt, který bude jejich činnost regulovat. Tím je dle energetického zákona právě operátor trhu.

²⁹ Dle ustanovení § 22 odst. 3 energetického zákona.

³⁰ Dle ustanovení § 56 odst. 1 energetického zákona.

3.5.1. Operátor trhu

Původně vykonával operátor trhu svou činnost pouze na trhu s energiemi. Od roku 2009 však vykonává dohled i nad trhem s plynem. Pro činnost operátora trhu je v České republice udělována výlučná licence. Operátorem trhu je akciová společnost s Českou republikou jako jediným akcionářem. Akcionářská práva za Českou republiku vykonává MPO. V České republice je držitelem licence operátora trhu společnost OTE, a.s. „Z výlučné licence na dobu neurčitou a kvalifikované účasti státu v akciové společnosti vykonávající činnosti operátora trhu lze vyvodit, že je snahou státu skutečně v oblasti výkonu činností stanovených v § 20a odst. 4 zajistit nezávislost jejich výkonu a současně zcela vyloučit jakoukoliv možnost konkurence při výkonu těchto činností na energetickém trhu. Je snahou, aby činnosti operátora trhu byly zajištěny dostatečně transparentně a operátor trhu byl ve zcela nezávislém postavení vůči ostatním účastníkům trhu v elektroenergetice a plynárenství. Jedná se o vytvoření neutrálního tržního místa a diskrétního úložiště obchodně využitelných dat.“³¹

Operátor trhu je považován za účastníka trhu s elektrickou energií a plynem. Od ostatních se ovšem liší tím, že se na něj nevztahují obecné povinnosti pro účastníky trhů stanovené v § 22 a § 56 energetického zákona. Tím se od ostatních účastníků odlišuje a je zdůrazněno jeho postavení na trhu. Jeho pozice je dále, dle mého názoru, posílena i tím, že je na rozdíl od ostatních účastníků trhu zařazen do obecné části energetického zákona, a nikoli do té zvláštní jako ostatní účastníci.

Hlavním úkolem operátora trhu je vyhodnocovat odchylky mezi předem stanoveným odběrem a tím opravdu uskutečněným. Získané informace předává jednotlivým subjektům zúčtování a provozovateli přenosové soustavy. Ti je pak využívají jako podklad při vyúčtování svých služeb. Operátor trhu poskytuje své služby na základě smlouvy o zúčtování a účastníci trhu za ně hradí cenu, která podléhá regulaci. Dále pak operátor trhu je ze zákona v České republice zároveň i provozovatelem krátkodobého trhu s elektřinou (denní, vnitrodenní a vyrovnávací) a současně zpracovává dlouhodobé výhledy nabídky a poptávky po elektřině a poskytuje informace účastníkům trhu“³². Nad rámec činností za regulované ceny má operátor trhu právo vykonávat další činnosti, jejichž cena není regulována. K jejich výkonu však potřebuje souhlas MPO. Není ovšem jasné, jestli je takový souhlas vyžadován i v případě, kdy je

³¹ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 381.

³² Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 79.

povinnost vykonávat novou činnost operátorovi trhu svěřena na základě zákona či nikoli. Ze současného znění zákona vyplývá, že je souhlas nutný i u činnostech stanovených na základě zákona. Dle mého názoru je takový souhlas nadbytečný. MPO nemůže neudělit souhlas k činnosti svěřené ERÚ na základě zákona, ať už je na základě energetického zákona či jiného. Takto by MPO překračoval své pravomoci.

3.5.2. Výroba energií

Výrobce elektrické energie

Obecně by se výrobce elektrické energie mohl označit jako držitel licence na výrobu elektrické energie, který vyrábí elektrickou energii. Taková definice však není přesná, protože za určitých okolností může subjekt vyrábět elektrickou energii i bez licence. Příkladem je výroba elektrické energie během provozu pro ověření technologie. Po získání licence má výrobce elektrické energie 30 dnů na to, aby se zaregistroval u operátora trhu³³.

Základním právem výrobce elektrické energie je právo na připojení k přenosové a distribuční soustavě³⁴. Není to však podmínkou pro jeho činnost. Výrobce může vyrábět elektrickou energii, aniž by byl připojen v soustavě. Vyrobenu elektrickou energii může používat pro vlastní spotřebu, anebo ji dodávat zákazníkům, kteří jsou přímo připojeni na jeho výrobu, aniž by musel využívat přenosovou a distribuční soustavu. Provozovatel přenosové či distribuční soustavy může odmítnout výrobce k jeho soustavě připojit pouze z důvodu prokazatelného nedostatku kapacity zařízení pro distribuci nebo v případě ohrožení spolehlivého a bezpečného provozu soustavy. Důkazní břemeno prokázat důvod pro nepřipojení má provozovatel soustavy. Připojením k soustavě se výrobce elektrické energie zavazuje splňovat podmínky pro připojení, které provozovatel stanovil v pravidlech provozování přenosové soustavy nebo v pravidlech provozování distribuční soustavy. Ty spočívají především ve stanovení kvality elektrické energie. V případě, že výrobce tyto povinnosti poruší, má provozovatel soustavy právo omezit jeho dodávky, či ho od svého zařízení odpojit. Jejich vztah i přesto není vrchnostenský, naopak, výrobce a provozovatel soustavy mají rovné postavení. Svá vzájemná práva a povinnosti si upraví společně ve smlouvě o připojení k distribuční či přenosové soustavě. Na nákladech na připojení se podílí oba společně, a to dle vyhlášky č. 16/2016 o podmínkách připojení k elektrizační soustavě.

³³ Dle ustanovení § 23 odst. 1, písm. m) energetického zákona.

³⁴ Dle ustanovení § 23 odst. 1 energetického zákona.

Jak bylo výše uvedeno, výrobce elektřiny může vyrobenou elektřinu spotřebovat sám, anebo ji může skrze distribuční a přenosovou soustavu dodávat ostatním účastníkům trhu. I přestože při dodávání elektrické energie zákazníkům vystupuje výrobce v roli obchodníka, nemusí být držitelem takové licence. Výrobce elektrické energie má tedy právo dodávat elektrickou energii skrze přenosovou nebo distribuční soustavu svým zákazníkům. I toto právo výrobce může být na základě zákona omezeno, a to například při bezprostředním ohrožení života, zdraví nebo majetku osob a při likvidaci těchto stavů, při stavech nouze nebo při předcházení stavu nouze, při neoprávněné dodávce elektřiny nebo při vzniku a odstraňování poruch na zařízeních distribuční soustavy nebo přenosové soustavy³⁵.

Výrobce elektrické energie je dále oprávněn poskytovat podpůrné služby operátorovi trhu. Ty mu slouží ke splnění jeho povinnosti zajišťovat kvalitní a spolehlivou dodávku elektrické energie. Výrobci mohou poskytovat celkem 8 typů podpůrných služeb, mezi které patří primární regulace F bloku, sekundární regulace P bloku, rychle startující 15-ti minutová záloha, snížení výkonu, minutová záloha, sekundární regulace, schopnost ostrovního provozu, schopnost startu ze tmy³⁶. Jednotlivé podpůrné služby se liší např. dobou, která uplyne od příkazu operátora trhu k poskytnutí energie do jejího následného dodání. U některých trvá tato doba jen několik sekund, u jiných např. i několik desítek minut. Všechny však mají jeden jediný účel, a to vyrovnání odchylek v soustavách. Operátor trhu vybírá jednotlivé poskytovatele podpůrných služeb ve výběrových řízeních.

Nejenom, že výrobce elektrické energie vystupuje v postavení obchodníka, za určitých okolností vystupuje na trhu s elektrickou energií i jako zákazník. Výrobce elektrické energie může nakupovat na trhu elektrickou energii za účelem provozu vlastní výroby. Takto nakoupenou elektrickou energii ovšem nesmí dodávat svým zákazníkům v době výpadku, protože pak by vykonával činnost obchodníka s elektrickou energií, na kterou by již musel mít licenci.

Po připojení výrobce elektrické energie k přenosové a distribuční soustavě připojí provozovatel takové soustavy k výrobně zařízení pro měření. To zůstává ve vlastnictví provozovatele soustavy, který má právo na přístup k němu. Pokud by výrobce zařízení pro měření po předchozí výzvě provozovateli soustavy nezpřístupnil, jeho jednání může být důvodem pro přerušování dodávek z výroby.

³⁵ Dle ustanovení § 24 odst. 3 písm. d) a § 25 odst. 3 písm. d) a § 52 energetického zákona.

³⁶ KODEX PŘENOSOVÉ SOUSTAVY: Podpůrné služby (PpS); Základní podmínky pro užívání přenosové soustavy [online]. 2014. str. 13 Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/479698/CII_k_prip.pdf/098792a3-e424-4a52-a1a3-a51a983bf8bc.

Ustanovení § 23 odst. 1 energetického zákona stanovuje výrobcí elektrické energie celou řadu dalších povinností spočívajících např. ve vytváření havarijních plánů do 6 měsíců od udělení licence dle vyhlášky č. 80/2010 Sb., o stavu nouze v elektroenergetice, v nutnosti řídit se pokyny technického dispečinku provozovatele soustavy nebo v povinnosti informovat ostatní účastníky trhu s elektřinou o množství emisí CO₂ a radioaktivního odpadu vyprodukovaného při výrobě elektřiny v uplynulém roce³⁷.

Výrobce plynu

Pod pojem výrobce plynu patří nejenom osoba, která plyn vyrábí, ale i ta, která ho těží. Stejně jako u výrobce elektrické energie i jeho hlavním právem je právo na připojení k přenosové a distribuční soustavě. I jemu může být toto právo odepřeno v případě, že by jeho připojení mohlo ohrozit spolehlivou dodávku, anebo je v soustavě nedostatek volných kapacit. Podmínky pro přístup však nesmí být diskriminační. Po připojení je oprávněn skrze soustavu dodávat vyrobený plyn svým zákazníkům. Za určitých okolností může dodávku omezit, a to při stavech nouze, při bezprostředním ohrožení života nebo při odstraňování poruch. O plánovaných opravách musí své zákazníky informovat minimálně 30 dní předem písemně.

Energetický zákon dále poskytuje výčet základních povinností držitele licence na výrobu plynu. V souhrnu jejich význam spočívá v zajištění spolehlivé a bezpečné dodávky plynu zákazníkům. Výrobce plynu proto musí především spolupracovat s ostatními účastníky trhu a poskytovat nezbytné informace o své činnosti, zajistit spolehlivý a bezpečný provoz své výroby, zaznamenávat údaje o své výrobě a ty předávat operátorovi trhu. Stejně jako výrobce elektrické energie je povinen vypracovat havarijní plány do 6 měsíců od udělení licence.

Držitel licence na výrobu tepelné energie

Držitel licence na výrobu tepelné energie a držitel licence na její rozvod jsou obecně energetickým zákonem označováni jako dodavatelé tepelné energie. „*V sektoru teplotnictví na rozdíl od elektroenergetiky a plynárenství se po účastnících trhu s teplem nevyžaduje právní a vlastnické oddělení činností, ba naopak oddělení činnosti obchodníka a distributora tepelné energie s ohledem na vymezení pojmu dodavatel tepelné energie vůbec nepřichází v úvahu, protože dodavatelem tepelné energie nemůže být jiná osoba než výrobce nebo distributor tepelné energie, tedy rozhodně ne obchodník, který by pouze zajišťoval dodávku*

³⁷ Dle ustanovení § 23 odst. 1 energetického zákona.

tepelné energie.“³⁸ Práva obou držitelů ve většině případů shodná, a proto budou pro oba shrnuta v tomto bodě.

Držitelé licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie mají kontrakční povinnost. Výrobcům tepelné energie vzniká povinnost uzavřít smlouvu o dodávce s distributorem v případě, že soustava zásobování tepelnou energií není provozována jen jediným provozovatelem, ale je jich více. Naopak výrobce může požadovat uzavření smlouvy o dodávce tepelné energie po distributorovi v případě, že distributor je jediným provozovatelem. Účelem této povinnosti je zajistit, aby žádný účastník, který má na trhu dominantní postavení, nemohl takového postavení zneužít. Podmínkou pro uzavření smlouvy je podaná žádost o připojení. Žadatel o připojení musí splňovat zákonné podmínky k připojení a jeho zařízení musí být ve stavu, kdy jeho připojení neohrozí hospodárnost, bezpečnost a spolehlivost dodávek tepelné energie. Současně dodávka tepelné energie nesmí být v nesouladu s územní energetickou koncepcí. Důvodem k odmítnutí připojení může být nedostatek volné kapacity.

Jak bylo výše uvedeno, teplárenství je energetický sektor spíše okrajový, který nemá ani vlastní trh. Do velké míry je propojen právě se sektorem elektroenergetiky, a to právě z důvodu možnosti kombinované výroby elektrické energie a tepelné energie. Tento způsob výroby je označován jako kogenerace. Výrobou elektrické energie dochází zároveň k vytváření tepla, které je díky kogeneraci dále využíváno. Pro kombinovanou výrobu lze zvolit z několika technologií.

Pro výstavbu kogeneračních jednotek se zasazuje i Evropská unie, která za cílem jejich podpory vytvořila Evropský kogenerační plán. Největší výhodou kogenerace spatřuje v její efektivnosti. Díky kogeneraci dochází k většímu využití energie obsažené v palivu. Navíc dochází také k úsporám spotřeby paliva, a tím se tak snižuje množství emisí skleníkových plynů. Kogenerace je tedy i jedním ze způsobů, jak snižovat zátěž pro životní prostředí. I přes výše uvedené, je nová výrobná, ať už kogenerační či nikoli, obrovskou zátěží pro životní prostředí. Pro její výstavbu tak bude potřeba získat povolení nejenom na základě energetického zákona, ale i dalších zákonů podle druhu výroby.

Výstavba nové výroby

Na základě energetického zákona bude subjekt v případě výstavby nové výroby elektrické energie o celkovém instalovaném elektrickém výkonu nad 1 MW muset získat státní

³⁸ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s. 1227.

autorizaci, o jejímž udělení rozhoduje Ministerstvo průmyslu a obchodu. Státní autorizace je rozhodnutím sui generis a nenahrazuje rozhodnutí požadovaná na základě jiných předpisů, např. horních či stavebních. Ministerstvo průmyslu a obchodu státní autorizaci neudělí v případě, že výstavba výroby nebude v souladu se státní energetickou koncepcí, územně plánovací dokumentací, se surovinovou politikou státu či s požadavky na energetickou účinnost³⁹. Žádost o udělení autorizace obsahuje především harmonogram přípravy výstavby, základní údaje o výrobě, předpokládané umístění výroby, údaje o palivu, vyjádření provozovatele přenosové soustavy a vyjádření operátora trhu a popř. energetický posudek⁴⁰.

V případě výstavby však bude nutné zajistit povolení i podle jiných právních předpisů z oblasti práva životního prostředí, a to dle charakteru výstavby.

Jako příklad lze zmínit získání stanoviska ke stavbě podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivu na životní prostředí. Dle tohoto zákona bude výstavba vodních elektráren s celkovým instalovaným výkonem výroby nad 50 MWe, větrných elektráren s celkovým instalovaným výkonem vyšším než 500 kWe, nebo s výškou stojanu přesahující 35 metrů, zařízení ke spalování paliv o jmenovitém tepelném výkonu od 50 do 200 MW a vodních elektráren s celkovým instalovaným výkonem výroby od 10 MWe do 50 MWe posuzována s ohledem na jejich vliv na životní prostředí. V případě, že se takový vliv prokáže, bude muset stanovený záměr projít procesem EIA. Výjimku z výše uvedených tvoří zařízení ke spalování paliv o jmenovitém tepelném výkonu od 50 do 200 MW, ty jsou povinně v tomto procesu schvalovány vždy. Proces EIA neboli Environmental Impact Assessment je proces během něhož správní orgán posuzuje vliv určitého záměru na životní prostředí a veřejné zdraví. Výsledkem celého procesu je stanovisko. *„To je odborným podkladem pro vydání rozhodnutí, popřípadě opatření podle zvláštních právních předpisů, například zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). V řízení podle zvláštního právního předpisu tedy nelze vydat povolení či souhlas k realizaci záměru, pokud nebylo stanovisko k záměru vydáno, respektive proces posuzování vlivu na životní prostředí neproběhl.“*⁴¹

Jako další příklad lze uvést získání povolení ke zvláštnímu nakládání s vodami podle zákona o vodách v případě využívání energetického potenciálu z vody při provozování vodních elektráren nebo dodržování emisních stropů, emisních limitů, technických podmínek provozu a přípustné tmavosti kouře dle zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

³⁹ Dle ustanovení § 30a odst. 3 energetického zákona.

⁴⁰ Dle ustanovení § 30b odst. 1 energetického zákona.

⁴¹ DAMOHORSKÝ, M. a kol. Právo životního prostředí. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 219.

3.5.3. Přenos elektrické energie a plynu

Provozovatel přenosové soustavy v elektroenergetice

Přenosovou soustavou se dle § 1 odst. 2, písm. a), bodu 10 energetického zákona rozumí vzájemně propojený soubor vedení a zařízení 400 kV, 220 kV a vybraných vedení a zařízení 110 kV, uvedených v příloze pravidel provozování přenosové soustavy, sloužící pro zajištění přenosu elektriny pro celé území České republiky a propojení s elektrizačními soustavami sousedních států, včetně systémů měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky; přenosová soustava je zřizována a provozována ve veřejném zájmu⁴². Přenosovou soustavou se přenáší elektrická energie z výroben k velkým rozvodnám, kde se vysoké napětí mění na elektrickou energii s nízkým napětím. Od těchto transformoven už dále vede distribuční soustava, na kterou jsou napojeni koneční spotřebitelé.

Provozovatelem přenosové soustavy se rozumí osoba s licenci na přenos elektrické energie. V České republice je tato licence udělována jako výlučná a jejím držitelem je společnost ČEPS, a.s. Podle požadavků třetího liberalizačního balíčku získala společnost ČEPS, a.s. dne 7. 12. 2012 certifikát nezávislosti. Tím bylo prokázáno, že společnost ČEPS, a.s. splňuje požadavek vlastnického oddělení a není držitelem ještě jiné licence podle energetického zákona⁴³.

Hlavním úkolem provozovatele přenosové soustavy je poskytovat službu přenosové soustavy. Taková činnost je nejenom jeho právem, ale také povinností. Přenosová soustava je zřizována a provozována ve veřejném zájmu a bez ní by trh s elektřinou nemohl vůbec fungovat. Službu přenosové soustavy musí její provozovatel poskytovat nediskriminačně pro všechny, kteří o to požádají a splní podmínky pro připojení. Splňuje - li žadatel podmínky pro připojení, uzavře s provozovatelem soustavy smlouvu o připojení. Tento vztah proto nemá veřejnoprávní povahu ale soukromoprávní. Provozovatel přenosové soustavy nerozhoduje autoritativně o právech a povinnostech podřízených osob, ale vystupuje jako rovnocenný partner. Stejně se k této problematice vyjádřil i Nejvyšší správní soud. Dle jeho rozhodnutí vztahy mezi subjekty i jimi konané úkony směřující k zajištění přístupu do distribuční soustavy jsou soukromoprávní povahy a spor vzniklý na základě zamítnutí žádosti k přístupu do distribuční soustavy spadá do soukromoprávní kategorie vztahů upravovaných energetickým zákonem⁴⁴.

⁴² Dle ustanovení § 1 odst. 2 písm. a) bod 10 energetického zákona.

⁴³ Dle ustanovení § 24 odst. 2 energetického zákona.

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2010, Sp.zn. 8 AS 15/2010.

Kromě služeb přenosové soustavy poskytuje provozovatel přenosové soustavy také systémové služby. Ostatním účastníkům trhu připojeným k jeho soustavě zaručuje spolehlivý a bezpečný provoz soustavy. Poskytováním těchto služeb zároveň částečně naplňuje povinnost mu stanovenou v ustanovení § 24 odst. 1, písm. a) energetického zákona, která mu kromě zajištění bezpečnosti a spolehlivosti provozu soustavy, stanovuje také povinnost zajistit efektivní rozvoj a obnovu přenosové soustavy.

Systémové služby poskytuje provozovatel přenosové soustavy jako monopolista. Jsou jimi služby spočívající v udržování kvality elektrické energie, udržování výkonové rovnováhy v reálném čase, obnovení provozu v případě výpadku a dispečerské řízení. Zákazníci a výrobci, kteří jsou připojeni k přenosové soustavě, za tyto služby hradí stanovenou částku, která je zahrnuta v ceně elektrické energie. Zákazníci tyto služby hradí provozovateli přenosové soustavy skrze provozovatele distribuční soustavy či výrobce. Výše ceny za systémové služby je každoročně stanovována ERÚ vydáním Cenového rozhodnutí pro následující kalendářní rok⁴⁵. Systémové služby zajišťuje provozovatel přenosové soustavy skrze podpůrné služby. Ty jsou konkrétně rozepsány v kapitole „Výrobce elektrické energie“.

Z důvodu zajištění spolehlivosti dodávek má provozovatel přenosové soustavy právo omezit, nebo dokonce přerušit v nezbytném rozsahu dodávku elektrické energie účastníkům trhu s elektřinou. Důvodem může být např. bezprostřední ohrožení života, zdraví nebo majetku osob a při likvidaci těchto stavů, stav nouze nebo jeho předcházení, neoprávněná distribuce nebo odběr elektřiny popř. odběr elektřiny zařízeními, která ohrožují život, zdraví, majetek osob, anebo ovlivňují kvalitu elektrické energie v neprospěch ostatních účastníků trhu s elektřinou⁴⁶.

Dalším důvodem pro omezení nebo přerušení dodávky elektrické energie jsou plánované práce na zařízení přenosové soustavy či v jejích ochranných pásmech⁴⁷. O takovém omezení nebo přerušení dodávek musí provozovatel přenosové soustavy informovat minimálně 50 dnů předem, a to způsobem v místě obvyklým.

S účinností od ledna 2020 bude muset provozovatel přenosové soustavy registrovat u operátora trhu i odběrná a předávací místa. Ten tak bude mít přehled i o místech, kde dochází k předání elektrické energie na rozhraní přenosové soustavy a distribuční soustavy.

⁴⁵ Systémové služby. Www.čeps.cz [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.ceps.cz/cs/systemove-sluzby>.

⁴⁶ Dle ustanovení § 24 odst. 3 písm. c) energetického zákona.

⁴⁷ Dle ustanovení § 25 odst. 5 energetického zákona.

Provozovatel přepravní soustavy v plynárenství

Stejně jako v elektroenergetice je licence na tuto činnost udělována jako výlučná. Jejím současným držitelem je společnost NET4GAS, s.r.o. Jeho hlavním úkolem je přenášet plyn od výrobců k zákazníkům. Je proto povinen zajistit bezpečný, spolehlivý a hospodárny provoz, údržbu, obnovu a rozvoj přepravní soustavy⁴⁸. Ke své soustavě musí připojit každého žadatele, pokud splní podmínky pro připojení stanovené ve vyhlášce č. 62/2011 Sb., o připojení k plynárenské soustavě. Provozovatel musí vůči žadatelům o připojení vždy postupovat nediskriminačně. Stejně jako v elektroenergetice má provozovatel řadu dalších povinností spočívajících v zajištění bezpečnosti celé soustavy, informační povinnosti vůči ERÚ a ve vypracovávání nejenom havarijní plánů, ale i plánů rozvoje soustavy.

Provozovatel distribuční soustavy v elektroenergetice

Distribuční soustava je v energetickém zákoně definována jako vzájemně propojený soubor vedení a zařízení o napětí 110 kV, s výjimkou vybraných vedení a zařízení o napětí 110 kV, která jsou součástí přenosové soustavy, a vedení a zařízení o napětí 0,4/0,23 kV, 1,5 kV, 3 kV, 6 kV, 10 kV, 22 kV, 25 kV nebo 35 kV sloužící k zajištění distribuce elektřiny na vymezeném území České republiky, včetně systémů měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky včetně elektrických přípojek ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy; distribuční soustava je zřizována a provozována ve veřejném zájmu⁴⁹.

V praxi bývají licence na distribuci vymezeny prostřednictvím výčtu katastrálních území. Zákon o podporovaných zdrojích energie rozlišuje dva druhy distribučních soustav, a to lokální a regionální. Jejich rozdíl spočívá v tom, že lokální distribuční soustava není na rozdíl od té regionální připojena přímo k přenosové soustavě.

⁴⁸ Dle ustanovení § 58 odst. 8, písm. a) energetického zákona.

⁴⁹ Dle ustanovení § 1 odst. 2, písm. a), bodu 1 energetického zákona.

Na rozdíl od licence na přenos elektrické energie není licence na její distribuci výlučná. Ke 2. 3. 2018 evidoval ERÚ ve Středočeském kraji celkem 20 držitelů této licence⁵⁰. I na některé provozovatele distribučních soustav se vztahuje požadavek právního oddělení. A to pouze na ty, kteří provozují soustavu, k níž je připojeno více než 90 000 odběrných míst zákazníků. Takový provozovatel distribuční soustavy nemůže být zároveň držitelem licence na výrobu elektrické energie, její přenos a obchod s ní nebo s plynem⁵¹.

Stejně jako provozovatel přenosové soustavy má provozovatel té distribuční povinnost vykonávat tuto činnost tak, aby byla zajištěna spolehlivá a trvale bezpečná dodávka elektrické energie⁵². Obě soustavy jsou totiž na sebe napojené a pro jejich efektivní fungování musí provozovatelé všech soustav spolupracovat. Kromě spolehlivosti a bezpečnosti soustavy je kladen důraz také na hospodárnost zajišťování provozu distribuční soustavy.

Provozovatel distribuční soustavy má stejně jako provozovatel přenosové soustavy povinnost zajišťovat podpůrné služby a zároveň má právo omezit nebo přerušit dodávky elektrické energie účastníkům trhu s elektřinou jako provozovatel přenosové soustavy. Provozovatel tak nemůže činit na základě vlastního uvážení, ale pouze z důvodů stanovených v § 25 odst. 3 písm. c) energetického zákona, mezi ně patří např. stav nouze, bezprostřední ohrožení života nebo neoprávněný odběr. Taxativnost důvodů v tomto ustanovení uvedených potvrdilo i rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2011. Energetický zákon dle tohoto rozhodnutí taxativně (tj. úplným výčtem) definuje situace, ve kterých je provozovatel distribuční soustavy oprávněn omezit nebo přerušit dodávku elektřiny⁵³. Prokázat, že byl k omezení či přerušení dán zákonný důvod, bude na provozovateli distribuční soustavy.

Provozovatel distribuční soustavy má právo omezit či přerušit dodávky za účelem plánovaných prací na zařízení distribuční soustavy nebo v jeho ochranném pásmu, zejména oprav, rekonstrukcí, údržby a revizí⁵⁴. Toto omezení či přerušení je však omezeno jen na nezbytně dlouhou dobu. Ta se liší s ohledem na výši napěťové úrovně dané soustavy. O plánovaných pracích musí být zákazník informován alespoň 15 dnů předem způsobem v

⁵⁰ Dle serveru Energetického regulačního úřadu, kde můžete vyhledávat údaje o držitelích licencí udělených ERÚ, o jednotlivých provozovnách, zásobnících, zařízeních a vymezených územích vlastněných nebo pronajímaných držiteli těchto licencí dostupném na <http://licence.eru.cz/index.php>.

⁵¹ Dle ustanovení § 25 odst. 2 energetického zákona.

⁵² Dle ustanovení § 25 energetického zákona.

⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2011, Sp. zn. NS 33 Cdo 5302/2011.

⁵⁴ Dle ustanovení § 25 odst. 5 energetického zákona.

daném místě obvyklém (v praxi se většinou využívá oznámení v podobě letáků vyvěšených na odběrných místech). Provozovatel distribuční soustavy obnoví dodávku ihned po odstranění příčin tohoto omezení či zastavení. Pokud provozovatel nedodrží veškeré stanovené povinnosti, má zákazník právo na náhradu škody, která mu omezením nebo přerušením dodávky vznikla. Odpovědnosti za škodu se provozovatel distribuční soustavy může zprostit pouze, prokáže-li, že dodávka elektrické energie byla přerušena nebo omezena mimořádnou, nepředvídatelnou a nepřekonatelnou překážkou. Předchozí oznámení se nevyžaduje u nutných provozních manipulací, které nepřesáhnou dvacet minut. Podmínky pro omezení dodávky nebo její přerušení stanovuje vyhláška č. 540/2005 Sb., o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v elektroenergetice.

Zákazník využívá služby distributora na základě smlouvy o zajištění služby distribuční soustavy. Na základě této smlouvy se provozovatel distribuční soustavy zavazuje přepravit elektrickou energii k zákazníkovi a zároveň mu zajistit spolehlivý a bezpečný provoz této soustavy. Za takové služby hradí zákazník provozovateli sjednanou cenu.

Během své činnosti musí provozovatel distribuční soustavy každoročně vypracovávat a zveřejňovat předpokládaný rozvoj soustavy na období minimálně 5 let, dále průběžně zveřejňovat informace o možnostech distribuce elektřiny v distribuční soustavě a provádět hodnocení provozu distribuční soustavy z technického hlediska. Ohledně těchto údajů má provozovatel distribuční soustavy informační povinnost vůči ERÚ, Ministerstvu průmyslu a obchodu a operátorovi trhu. Povinnost předávat informace ERÚ je detailně popsána ve vyhlášce č. 262/2015 Sb., o regulačním výkaznictví a ve vyhlášce č. 194/2015 Sb., o regulaci cen v elektroenergetice a teplárenství.

S odkazem na distribuční soustavu lze zmínit další negativní vliv energetiky na životní prostředí. Ten spočívá v nevyhovující infrastruktuře, která způsobuje úhyn ptactva elektrickým proudem. Přesný počet ptáků, kteří každoročně uhynou na zranění, není znám. Ve stanicích ročně ošetří něco kolem 400 – 500 ptáků, to je ale pouze nepatrný zlomek, většině z nich se pomoci nedostane. Jejich počet tak lze odhadovat na tisíce.⁵⁵ Do roku 2024 má provozovatel distribuční soustavy povinnost provést technická opatření na stávajících stožárech venkovního vedení z důvodu ochrany ptactva.

⁵⁵ HLAVÁČ, Václav, Martina KOBOUVÁ a Helena NEUWIRTHOVÁ. Ochrana ptáků na linkách vysokého napětí: Blýská se na lepší časy?. Ochrana přírody [online]. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/03.pdf.

Provozovatel distribuční soustavy v teplárenství

Dle ustanovení § 2 odst. 2 písm. b) energetického zákona se distribuční soustavou v plynárenství rozumí vzájemně propojený soubor vysokotlakých, středotlakých a nízkotlakých plynovodů, plynovodních přípojek ve vlastnictví provozovatele distribuční soustavy a souvisejících technologických objektů, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, který není přímo propojen s kompresními stanicemi a na kterém zajišťuje distribuci plynu držitel licence na distribuci plynu.

Jeho základní práva a povinnosti lze rozdělit do tří základních skupin, a to provozování distribuční soustavy, připojování výroben a jiných zařízení, poskytování služeb distribuční soustavy a řízení provozu této soustavy⁵⁶.

Stejně jako provozovatel distribuční soustavy má povinnost připojit účastníky k soustavě za nediskriminačních podmínek, pokud splní všechny stanovené požadavky. Připojení probíhá na základě smlouvy o připojení. Zároveň poskytuje službu distribuční soustavy, tj. přenos plynu na základě smlouvy o zajištění služeb distribuční soustavy. Výčet ostatních práv a povinností je stanoven v ustanovení § 59 energetického zákona. Jejich výčet se z velké části shoduje s právy a povinnostmi provozovatele distribuční soustavy u elektroenergetiky.

Provozovatel zásobníku plynu

Jako zvláštní subjekt na trhu s plynem působí provozovatel zásobníku plynu. Subjekt v podobném postavení se v sektoru elektroenergetiky nevyskytuje z toho důvodu, že elektrickou energii nelze ve větší míře vůbec skladovat. Jeho činnost je provozována ve veřejném zájmu, proto i jemu svědčí veřejnoprávní oprávnění vůči vlastníkům pozemků, na kterých se jeho plynárenská zařízení nacházejí. Jeho základním právem je právo připojit svůj zásobník k přepravní či distribuční soustavě, a tedy splnit zákonné podmínky pro připojení. Hlavním úkolem provozovatele je poskytovat plyn do soustavy a tím tak vyrovnávat rozdíly ve spotřebě plynu během roku tak, aby celá soustava byla efektivně využívána. Stejně jako ostatní subjekty má i provozovatel povinnost spolupracovat s ostatními, svým zařízením

⁵⁶ EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s.

nenarušovat správné fungování soustavy a o svém zařízení a činnosti poskytovat informace nezbytné pro správné fungování trhu.

3.5.4. Obchod s energiemi

Obchodník s elektrickou energií

Obchodníkem s elektřinou je osoba, která nakupuje elektřinu a poté ji dále prodává. Do role obchodníka s elektrickou energií se dostává i výrobce, pokud nakupuje elektřinu a dále ji rozprodává, anebo ji dodává zákazníkovi ke konečné spotřebě. Základním právem obchodníka s elektrickou energií není jako u ostatních subjektů právo na připojení k soustavě, protože obchodník s elektrickou energií nevlastní žádné zařízení, které by k soustavě mohl připojit. Jeho základním právem je právo na nediskriminační přístup k takovým soustavám. Přístup k soustavě si obchodník s elektrickou energií zařizuje na základě smlouvy o zajištění služby přenosové soustavy nebo smlouvy o zajištění služby distribuční soustavy. V případě, že provozovatel distribuční nebo přenosové soustavy takové právo obchodníkovi s elektrickou energií odepre, má obchodník právo obrátit se na ERÚ.

Hlavním předmětem činnosti obchodníka s elektřinou je nakupovat elektrickou energii a dále ji prodávat konečným zákazníkům. Elektrickou energii nakupuje obchodník na základě smluv o dodávce elektrické energie. Svým zákazníkům pak poskytnutou elektrickou energii vyúčtovává na základě údajů získaných z měrných zařízení. Jejich vlastníkem je ale ve většině případů provozovatel distribuční nebo přenosové soustavy. Ten tak musí obchodníkovi s elektrickou energií k těmto zařízením umožnit přístup.

Výčet povinností obchodníka s elektrickou energií je uveden v § 30 odst. 2 energetického zákona. Mezi jeho povinnosti patří např. řídit se pravidly provozování přenosové soustavy nebo pravidly provozování distribučních soustav⁵⁷, poskytovat provozovateli přenosové soustavy nebo provozovateli distribuční soustavy informace nezbytné pro zajištění bezpečného a spolehlivého provozu⁵⁸, nebo např. povinnost informovat neprodleně operátora trhu a zákazníka o tom, že pozbyl oprávnění nebo možnost uskutečňovat dodávku elektřiny⁵⁹.

Obchodník s plynem

⁵⁷ Dle ustanovení § 30 odst. 2, písm. a) energetického zákona.

⁵⁸ Dle ustanovení § 30 odst. 2, písm. j) energetického zákona.

⁵⁹ Dle ustanovení § 30 odst. 2, písm. h) energetického zákona.

Obchodník s plynem má podobné postavení na trhu s plynem jako obchodník s elektrickou energií na trhu s elektřinou. Rozsah jeho práv a povinností je proto z velké části stejný. I on má právo prodávat plyn zákazníkům a právo přístupu k plynárenské infrastruktuře. Své služby poskytuje buď na základě smlouvy o dodávkách, nebo smlouvy o sdružených službách. Obchodník s plynem nese odpovědnost za odchylku⁶⁰.

3.5.5. Konečná spotřeba energií

Zákazník

Zákazníkem je osoba, která nakupuje energie a plyn pro svou vlastní spotřebu, a to buď přímým připojením na zdroj energie, nebo skrze přenosovou a distribuční soustavu. Zákazníci mohou být jak podnikateli, tak osobami nepodnikajícími. Ty jsou jako osoby se slabší vyjednávací pozicí chráněny energetickým zákonem více než ostatní.

Základním právem zákazníka je právo na připojení jak k přenosové, tak k distribuční soustavě⁶¹. V případě prokazatelného nedostatku kapacit zařízení nebo v případě ohrožení spolehlivé a bezpečné dodávky, má provozovatel soustavy právo odepřít připojení zákazníka. Neprokáže-li provozovatel výše uvedené a splní-li zákazník podmínky mu stanovené v pravidlech pro připojení k distribuční soustavě a pravidlech pro připojení k přenosové soustavě a zároveň provozovatel prokáže souhlas vlastníka nemovitosti s připojením, musí být zákazník připojen.

S právem na připojení souvisí právo na přenesení elektrické energie a plynu, které si zákazník zakoupil od obchodníka popř. výrobce. Zákazník nakupuje elektrickou energii a plyn na základě smlouvy o dodávce, nebo na základě smlouvy o sdružených službách. Jejich rozdíl spočívá v tom, že podepsáním smlouvy o sdružených službách si zákazník zajistí i přepravu nakoupeného plynu a elektrické energie. Zatímco smlouvou o dodávkách si zákazník zajistí pouze komoditu, nikoli její přenos. Pro její přenos bude muset ještě uzavřít smlouvu o připojení k distribuční a přenosové soustavě s jejím provozovatelem.

Zákazník je k elektroenergetické přenosové a distribuční soustavě připojen elektrickou přípojkou. Ta je obecně hrazena osobou, která zažádá o připojení. Výjimku tvoří elektrické přípojky nízkého napětí zřizované v zastavěné oblasti, popř. mimo ní, nepřesáhne-li její délka

⁶⁰ Dle ustanovení § 61 energetického zákona.

⁶¹ Dle ustanovení § 28 odst. 1, písm. a) a § 62 odst. 1 písm. a) energetického zákona.

50 m. Ty jsou hrazeny provozovatelem distribuční soustavy. Elektrická přípojka musí být vždy vedena nejkratší možnou cestou a do její délky se nezapočítávají její části vedené vertikálně. Ten, kdo uhradí náklady na zřízení elektrické přípojky, je jejím vlastníkem. Ten je povinen zajistit její provoz, údržbu a opravy tak, aby se nestala příčinou ohrožení života a zdraví osob či poškození majetku⁶². V případě dodávek plynu je zbudována plynovodní přípojka.

Elektrická přípojka nízkého napětí a plynovodní přípojka slouží k připojení pouze jedné nemovitosti. V případě, kdy je v jedné nemovitosti pouze jedna přípojka, ale více odběratelů, umožňuje zákon zákazníkovi přeúčtovat takto odebranou elektrickou energii či plyn i těmto ostatním odběratelům. Zákazník se tímto dostává do role obchodníka, protože nakupuje i pro spotřebu jiných osob. Energetický zákon pro něj ovšem stanovuje výjimku v tom, že tak může činit i bez udělení licence ERÚ. Bez této výjimky by o licenci musel žádat každý majitel bytového domu, který by odebranou elektrickou energii či plyn dále vyúčtoval nájemcům v domě.

Dalším významným právem zákazníka je právo na změnu dodavatele elektrické energie a plynu. I přestože zákon umožňuje zákazníkovi provést změnu dodavatele v podstatě kdykoli, musí zákazník počítat s tím, že po něm může být od stávajícího dodavatele požadována smluvní pokuta, popř. náhrada škody způsobená předčasným ukončením smlouvy. I při uzavírání smluv dle energetického zákona totiž platí základní zásada smluvního práva, že smlouvy se musí dodržovat.

Zákazník si může vyřídit změnu dodavatele sám, anebo to za něj vyřídí nový dodavatel. Ten na základě plné moci podá tomu stávajícímu výpověď ze smlouvy. Ke změně dodavatele dojde až po uplynutí výpovědní doby, která by neměla být delší než 3 měsíce. Do jejího uplynutí odebírá zákazník elektrickou energii či plyn od stávajícího dodavatele. Zákazník musí být o datu, k němuž dojde ke změně dodavatele, předem informován. Změna dodavatele musí být také nahlášena u operátora trhu. Podmínkou pro podání žádosti o změnu dodavatele je podepsaná smlouva s novým dodavatelem. Lhůta pro podání žádosti o změnu dodavatele je nejdříve 4 měsíce a nejpozději v 10:00 hodin desátého pracovního dne před datem, od kterého se má uskutečnit dodávka od nového dodavatele.

Zákazník má jako účastník trhu také určité povinnosti, mezi něž patří např. povinnost umožnit instalaci měřicího zařízení provozovateli přenosové soustavy nebo provozovateli distribuční

⁶² Dle ustanovení § 45 odst. 5 energetického zákona.

soustavy a přístup k nim⁶³, udržovat svá odběrná zařízení ve stavu, který odpovídá právním předpisům a technickým normám⁶⁴ a povinnost provádět dostupná technická opatření zamezující ovlivňování kvality dodávek v neprospěch ostatních účastníků trhu⁶⁵.

Nejvýznamnějším institutem, který chrání konečného zákazníka, je institut dodavatele poslední instance.

Dodavatel poslední instance

Jeho role spočívá v tom, že pokud stávající dodavatel nebude schopen zákazníkovi dodat elektrickou energii nebo plyn, udělá to za něj právě dodavatel poslední instance. Taková situace může nastat v případě, kdy dodavatel ztratí ze dne na den licenci pro výkon své činnosti. Tento dodavatel bude muset ihned přerušit dodávku svým zákazníkům, a ti by se ocitli bez elektrické energie či plynu bez jakéhokoli předchozího upozornění. Dodavatelem poslední instance uvnitř vymezeného území držitele licence na distribuci elektřiny nebo plynu, jehož zařízení je připojeno k přenosové nebo k přepravní soustavě, je držitel licence na obchod s elektřinou nebo na obchod s plynem, který je nebo byl součástí téhož vertikálně integrovaného podnikatele nebo vertikálně integrovaného plynárenského podnikatele, jako je držitel licence na distribuci elektřiny nebo na distribuci plynu ve vymezeném území, kde se nachází odběrné místo⁶⁶. Tato definice uvedená v energetickém zákoně, není úplně přesná a může nastat situace, kdy výše uvedené podmínky bude splňovat více dodavatelů. Jedním možným východiskem je dohoda mezi dodavateli. Ti se mohou mezi sebou navzájem domluvit, že v případě nenadálé situace se stanou pro zákazníky toho druhého dodavateli poslední instance. V případě, že k takové dohodě nedojde, bude za dodavatele poslední instance zřejmě označen ten dodavatel, který zákonné podmínky splnil jako první. Do budoucna by však bylo vhodné, aby přímo energetický zákon upravil řešení takové situace. A to buď, aby přímo stanovil, že dodavatelem poslední instance bude ten dodavatel, který splnil podmínky jako první, anebo rozhodnutí o zvolení dodavatele poslední instance nechal na ERÚ. O takovou pravomoc by však musela být rozšířena jeho působnost stanovená v ustanovení § 17 energetického zákona. Dle mého názoru by přesné stanovení, kdo je za určité situace dodavatelem poslední instance výrazně zjednodušila už tak komplikovanou situaci, kdy dojde k zastavení dodávky elektrické energie či plynu od dodavatele.

⁶³ Dle ustanovení § 5 28 odst. 2, písm. c) a b) energetického zákona.

⁶⁴ Dle ustanovení § 5 28 odst. 2, písm. d) energetického zákona.

⁶⁵ Dle ustanovení § 5 28 odst. 2, písm. f) energetického zákona.

⁶⁶ Dle ustanovení § 12a odst. 1 energetického zákona.

Zákazník nemůže nakupovat elektrickou energii nebo plyn od dodavatele poslední instance po neomezeně dlouhou dobu. Tento institut slouží k překlenutí přechodného období, než si zákazník najde nového dodavatele. Dodávka od dodavatele poslední instance začíná od okamžiku, kdy přestane dodávat stávající dodavatel, a trvá nejdéle po dobu šesti měsíců. O tom, že byla přerušena dodávka zákazníkům, je dodavatel poslední instance informován operátorem trhu. Vztah mezi zákazníkem a dodavatelem poslední instance nevzniká na základě smlouvy, ale na základě zákona. O podmínkách dodávky musí být informován zákazník i operátor trhu. Dodavatel poslední instance si však za dodávku nemůže stanovit jakoukoli cenu. Výše ceny elektrické energie nebo plynu dodavatele poslední instance je ze strany státu regulována. Obecně cenu elektrické energie a plynu tvoří jak regulovaná, tak neregulovaná část (o tomto bude pojednáno v další kapitole této práce), ale cena od dodavatele poslední instance je regulována zcela.

Dle ustanovení § 10 zákona o podporovaných zdrojích energie má dodavatel poslední instance za určitých okolností povinnost vykupovat elektrickou energii vyrobenou z obnovitelných zdrojů. Subjekt s takovou povinností je označován jako osoba povinně vykupující. Dodavatel poslední instance má povinnost takto vyrobenou elektrickou energii vykupovat do doby, než bude dle zákona o podporovaných zdrojích elektrické energie stanoven nebo určen Ministerstvem průmyslu a obchodu. Od roku 2013 je to podle regionální příslušnosti E. ON Energie, a.s., ČEZ Prodej, s.r.o., a Pražská energetika, a.s.⁶⁷.

Odběratel tepelné energie

V případě teplárenského sektoru není používán pojem zákazník, ale odběratel tepelné energie.

V dnešní době jsou způsoby získávání tepla velmi různorodé. Nejmenší vliv na životní prostředí má však způsob získávání tepla ze soustavy. *V zájmu ochrany ovzduší je v § 16 odst. 7 zákona o ochraně ovzduší (zákon č. 201/2012 Sb.), omezena svoboda každého si svobodně určit způsob vytápění a je stanoveno, že každý je povinen, je-li to pro něj technicky možné a ekonomicky přijatelné, u nových staveb nebo při změnách stávajících staveb využít pro vytápění teplo ze soustavy zásobování tepelnou energií nebo zdroje, který není stacionárním zdrojem⁶⁸.*

⁶⁷Povinně vykupující. www.eru.cz [online]. Dostupné z: <http://www.eru.cz/poze/casto-kladene-dotazy>.

⁶⁸EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126. s.1257.

Pokud se tedy odběratel rozhodne tepelnou energii odebírat ze soustavy, má právo na připojení k ní. Podmínky pro připojení stanovuje sám držitel licence na výrobu a rozvod tepelné energie, a nikoli prováděcí právní předpis jako u plynu a elektrické energie.

3.5.6. Dozor na trhu s energiemi

Za stát vykonává dozor nad sektorem energetiky Ministerstvo průmyslu a obchodu, jehož hlavním úkolem je především vypracování státní energetické koncepce. Ta je strategickým dokumentem vyjadřujícím cíle státu v oblasti nakládání s energiemi v souladu se zásadami trvale udržitelného rozvoje, zajištěním bezpečnosti dodávek energie, konkurenceschopnosti hospodářství a sociální přijatelnosti pro obyvatelstvo a je přijímána na období 25 let⁶⁹. Aktuální znění státní energetické koncepce je z května roku 2015. Ministerstvu průmyslu a obchodu je podřízena Státní energetická inspekce, která dohlíží nad dodržováním povinností stanovených v zákoně č. 180/2005 Sb., o podpoře obnovitelných zdrojů a zákoně č. 406/2000 Sb., o hospodaření s energií. Státní energetická inspekce tak činí buď z vlastní iniciativy, nebo na podnět ERÚ či Ministerstva průmyslu a obchodu.

Dozorujícím orgánem nezávislým na státu je Energetický regulační úřad s vlastní rozpočtovou kapitolou ve státním rozpočtu. Byl zřízen na základě energetického zákona v roce 2001 a sídlí v Jihlavě. Jeho hlavním úkolem je vykonávat dohled nad energetickým sektorem v České republice. Mezi jeho pravomoci patří především udělování, změna a zrušení licencí, regulace cen, rozhodování sporů mezi jednotlivými účastníky trhu, ukládání pokut při porušení stanovených povinností a vydávání vyhlášek k energetickému zákonu⁷⁰. Jako národní regulační úřad je součástí Skupiny evropských regulátorů pro elektřinu a plyn (ERGEG), čili poradního orgánu Evropské unie, který napomáhá k sjednocování vnitřního energetického trhu.

3.6. Dílčí shrnutí

V současné době vystupuje stát na trhu s energiemi pouze jako regulátor. Jediný účastník trhu, který zůstal pod jeho kontrolou, je operátor trhu. Ten má povinnost na trh dohlížet a vyhodnocovat odchylky v soustavách. Dalším subjektem dozoru je na základě zákona ERÚ. Ten rozhoduje o udělení licence k činnostem na energetickém trhu a zároveň má i pravomoc

⁶⁹ Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o hospodaření s energií.

⁷⁰ Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 78.

udělené licence odebrat. Pro jaké činnosti je potřeba získat licenci, upravuje energetický zákon ve své obecné části. V ní také stanovuje postup a podmínky pro získání licence. Ve zvláštní části pak upravuje samotné účastníky a poskytuje výčet jejich práv a povinností. Ty odpovídají účelu, za kterým se daný subjekt rozhodl stát účastníkem daného trhu. Základním právem výrobce, který chce prodejem energií získávat finanční prostředky, je tedy právo na dodávku energií svým zákazníkům a ti, mají zase právo tyto energie nakupovat. Jejich práva a povinnosti tak žádnému účastníkovi nebrání získat to, pro co se účastníkem trhu stal. Výkon jejich činností je potřeba regulovat tak, aby byla zajištěna bezpečná a spolehlivá dodávka pro všechny. Při výčtu povinností tak zákonodárce zmiňuje nutnost spolupráce všech subjektů, udržování zařízení jednotlivých zařízení v nezávadném stavu a povinnost poskytovat informace o své činnosti.

Právní úprava účastníků v elektroenergetice z velké části odpovídá té v teplárenství. Účastníci vystupující ve stejné fázi energetického procesu mají v podstatě stejná práva a povinnosti. Jediným účastníkem, který se neobjevuje na obou trzích, je provozovatel zásobníku plynu.

Naopak úprava sektoru teplárenství se od obou výše zmíněných sektorů liší. Na tomto trhu totiž vůbec nefigurují obchodníci. Odběratel tepelné energie tak může tepelnou energii nakupovat pouze od držitele licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie.

Dle mého názoru současná právní úprava jasně a přehledně vymezuje práva a povinnosti všem účastníkům. Je tedy možné přesně určit, kdo nese odpovědnost za případná pochybení.

4. Struktura trhu s elektrickou energií

Trh s elektřinou lze obecně dělit na velkoobchodní a maloobchodní trh. Na velkoobchodním trhu se střetává nabídka výrobců elektrické energie a poptávka jejích prodejců, zatímco na maloobchodním trhu elektřinu poptávají koneční spotřebitelé. Základními rozdíly mezi velkoobchodním trhem a tím maloobchodním je, že na velkoobchodním trhu není cena elektřiny regulována a že subjekty nesou odpovědnost za odchylku. Maloobchodní trh funguje na principu přenesené odpovědnosti za odchylku. Odchylkou se rozumí součet rozdílů skutečných a sjednaných dodávek nebo odběrů elektřiny v daném časovém úseku⁷¹. Odpovědnost za odchylku spočívá v tom, že subjekt je povinen nahradit škodu, kterou by způsobil tím, že by odebral větší či menší množství energie, než které si sjednal. Jakýkoli přebytek nebo nedostatek elektrické energie v síti totiž může vyvolat její výpadek. Odchylky jsou vyhodnocovány operátorem trhu. S tím také jednotlivé subjekty, které mají odpovědnost za odchylku, uzavírají smlouvu o zúčtování.

Odhadnout přesnou spotřebu odběru energie je skoro nemožné. Konečný zákazník nestanovuje svou spotřebu nijak dopředu, ale určuje ji tak, že elektrickou energii v daném okamžiku odebírá připojením spotřebiče do sítě. „*Spotřebu je tedy nutné odhadovat na základě statistických metod, které jsou pak promítnuty do predikčních nástrojů velkoobchodníků s elektřinou*“⁷². Snadněji se odhaduje spotřeba elektrické energie většího počtu spotřebitelů a zároveň někomu, kdo s tím má zkušenosti. Konečný spotřebitel proto přenechává stanovení své spotřeby na dodavateli elektrické energie, a tím na něj přenáší i odpovědnost za odchylku. Ustanovení o přenesení odpovědnosti za odchylku je obligatorním ustanovením smlouvy o dodávce energie. Ustanovení v neprospěch konečného zákazníka energetický zákon nepřipouští.

Dalším rozdílem mezi velkoobchodním a maloobchodním trhem je, že na maloobchodním trhu je cena elektřiny regulována. Trh s elektřinou je bezesporu přirozeně monopolní, a proto se cena nedokáže regulovat sama díky konkurenčnímu boji subjektů. Tím, že je poskytování elektrické energie službou veřejnosti a měl by na ní mít nárok každý, musí být její výše určitým způsobem regulována. Při regulaci musí stát brát v potaz dva zájmy, a to zájem společnosti na elektřině dostupné pro všechny a zájem výrobců, kteří při prodeji elektrické

⁷¹ Dle ustanovení § 2 odst. 2. písm. a) bodu. 7 energetického zákona.

⁷² Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 231.

energie chtějí generovat zisk. Jde o tzv. ekonomickou regulaci, tedy ovlivňování cen v odvětvích, která jsou významná pro veřejnost.

4.1. Velkoobchodní trh

Velkoobchodní trh s elektrickou energií se dělí na trh s dlouhodobými produkty, krátkodobý trh a trh s regulační energií.

4.1.1. Trh s dlouhodobými produkty

Na tomto trhu je obchodováno s elektrickou energií na delší časové období, většinou v řádech měsíců. Maximální délka časového období ovšem není stanovena. S ohledem na těžko předvídatelnou cenu elektrické energie nejsou nikdy uzavírány obchody na období delší než dva roky.

4.1.2. Krátkodobé trhy

Podmínky pro obchodování na krátkodobých trzích stanovuje vyhláška č. 408/2015 Sb., o pravidlech trhu s elektřinou. Krátkodobý trh se dále dle charakteru obchodu dělí na tři typy, a to:

- **Trh denní**

Jedním z typů krátkodobého trhu je trh denní, označovaný také jako spotový trh. Na něm se obchoduje s elektrickou energií na 24 hodin následujícího dne. Nabídky a poptávky může účastník podávat na základě smlouvy o přístupu na organizovaný krátkodobý trh. Den fyzické dodávky a odběru sjednaného kontraktu se označuje jako obchodní den. Operátor trhu sestavuje z obdržených podkladů nabídkové a poptávkové křivky, jejichž protnutí stanovuje výslednou cenu elektřiny. Účastník denního trhu může pro jeden obchodní den zadat pouze jednu nabídku a jednu poptávku.

- **Blokový trh**

Na tomto trhu je prodávána elektrická energie na krátké časové úseky, označované jako bloky. Ty jsou celkem tři, a to blok Base, Peak a Off Peak. Blok Base se týká dodávky elektrické energie ve všech hodinách dne, každý den v týdnu. Blok Peak zahrnuje dodávku

elektrické energie v pásmu, kdy je čerpáno nejvíce elektrické energie, a to v době od 8.00 do 20.00 hodin pracovního dne. Blok Off Peak naopak zahrnuje dodávku v energeticky slabém časovém pásmu od 0.00 do 8.00 hodin a od 20.00 do 24.00 hodin pracovního dne. „Poptávky a nabídky na blokový trh je možno podávat nejdříve 30 dní před obchodním dnem v závislosti na obchodním bloku a sjednání dodávky/odběru elektřiny probíhá spojením nabídky s poptávkou. Ukončení obchodování na blokovém trhu je v 13.00 hodin, v den před dnem dodávky“⁷³.

- **Vnitrodenní trh**

Tento trh funguje hlavně za účelem optimalizace sítě. Obchoduje se na něm totiž s elektrickou energií ještě v ten den, kdy má být elektrická energie dodána. Subjekt na něm může vyrovnávat svůj přebytek nebo naopak nedostatek elektrické energie v následující obchodní hodině.

4.1.3. Trh s regulační energií

Na tomto trhu je obchodováno s regulační energií, tedy tou, která slouží k vyrovnávání odchylek vznikajících v soustavě nedodržením smluvených odběrů. Povinností provozovatele přenosové soustavy je poskytovat ostatním účastníkům systémové služby, tedy zajistit stabilní a kvalitní dodávku elektrické energie. Ze zákona však kvůli vlastnickému oddělení nemůže provozovatel přenosové soustavy vlastnit žádné zdroje elektrické energie, proto musí nakupovat elektrickou energii od jiných výrobců. Jednou z možností, jak zajistit tyto systémové služby, je nakoupit regulační energii na vyrovnávacím trhu, který provozuje operátor trhu. Výrobci na něm nabízejí volné množství elektrické energie, a to jak kladné, tak záporné. Provozovatel přenosové soustavy může dále získat regulační energii tím, že si ji rezervuje rovnou u výrobce. Poskytování regulační energie tímto způsobem je označováno jako poskytování podpůrných služeb. Ty jsou na trhu nabízeny výrobcí elektrické energie. Operátor trhu si z nabídek podpůrných služeb vybere tu nejvhodnější a s tímto výrobcem pak uzavře smlouvu o poskytování podpůrné služby. Výrobce regulační energii vyrábí na základě certifikace pro poskytování jednotlivých podpůrných služeb.

⁷³ Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 91.

4.2. Způsoby obchodování na trzích

V dnešní době jsou tři základní způsoby, jak lze s elektrickou energií obchodovat. Tradičně se s elektrickou energií obchodovalo na základě bilaterálních dohod, v nichž si strany sjednaly množství elektrické energie a její cenu, popř. sankce za nedodržení smlouvy. S nárůstem počtu smluv bylo potřeba tento postup zjednodušit. Organizace sdružující obchodníky s energetickými komoditami tzv. *European Federation of Energy Traders* (EFET) proto vypracovala vzorovou smlouvu. Ta je podle svého tvůrce označována jako smlouva EFET. Ta v sobě již zahrnuje základní údaje a je na vůli stranám si ji upravit dle charakteru uzavíraného obchodu.

S uzavíráním smluv je však spojeno velké riziko. V případě bankrotu druhé strany se budou muset vypořádat s vysokými finančními ztrátami. Riziko stojí jak na straně výrobce, tak na straně odběratele. Výrobce podepsáním dohody podstupuje riziko, že mu odběratel nezaplatí dodanou elektrickou energii. Dále obě strany podstupují oboustranné riziko spočívající v nedodržení dodávky či odběru. Toto riziko spočívá v tom, že cenu elektrické energie nelze předem vůbec předpovídat. *„Pokud se dva obchodníci dohodnou, že obchodník A dodá obchodníkovi B elektřinu za cenu X €/MWh, a poté cena vzroste o 5 €/MWh a v tento okamžik obchodník A vyhlásí úpadek, obchodník B utrhne ztrátu právě těch 5 € na každou MWh dodávky. Tato ztráta může mít v lepším případě formu ztráty „nerealizovatelné“, kdy obchodník B elektřinu ještě nikomu neprodal a tudíž ji fyzicky „nepotřebuje“, anebo plně realizované, kdy obchodník elektřinu potřebuje a musí jít na trh a koupit ji za cenu o 5 €/MWh vyšší. Jak již bylo zmíněno, riziko je oboustranné a v zrcadlově obráceném případě, kdyby cena poklesla např. o 3 €/MWh a obchodník B (jako odběratel) zbankrotuje, ztrátu realizuje obchodník A (dodavatel), protože bude muset nyní dodávat za cenu o 3 €/MWh nižší“⁷⁴.*

Druhým způsobem, jak obchodovat s elektrickou energií, je využívat brokerské platformy. Ten je vhodný hlavně pro nové subjekty, které s obchodováním nemají skoro žádné zkušenosti. Své obchody poté uzavírají přes brokerské firmy, kterým za sjednání obchodu zaplatí. Brokerské firmy jsou tedy pouhým prostředníkem mezi stranami, které spolu chtějí obchodovat.

S postupem liberalizace a standardizace produktů došlo k zavedení posledního způsobu obchodování s elektrickou energií, a to obchodování na burze. Jeho výhoda spočívá v tom, že je naprosto anonymní a poskytuje shodné podmínky pro všechny účastníky. Obchody navíc

⁷⁴ Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. str. 112.

mohou spolu uzavírat i ti, kteří spolu nemají uzavřené EFET smlouvy a kteří by jinak spolu obchodovat vůbec nemohli. V České republice působí jako burza společnost PXE a. s. Byla založena v roce 2007 a jejím zakládajícím subjektem je Burza cenných papírů Praha⁷⁵. Energetická burza Praha funguje v České republice jako burzovní platforma vedle spotového trhu organizovaného společností OTE a.s., jako operátorem trhu. Obě burzovní platformy spolu při své činnosti spolupracují.

Na Energetické burze Praha se mohou uzavírat smlouvy na obchod s elektrickou energií a zemním plynem. „Energetická burza Praha působí mezinárodně a má vypsané produkty na českou, slovenskou, maďarskou, rumunskou a polskou elektřinu. Vše se obchoduje v eurech a PXE se specializuje na produkty s finančním vypořádáním⁷⁶. Od roku 2014 nabízí PXE větším konečným spotřebitelům (např. ministerstvům, krajům, městům, školám, nemocnicím atd.) možnost nakupovat elektrickou energii pomocí aukce.

4.3. Smlouvy uzavírané na trhu s elektrickou energií

„Předně je třeba konstatovat, že energetický zákon není předpisem obsahujícím výlučně jen veřejnoprávní normy. Předmětem úpravy energetického zákona jsou totiž podmínky podnikání, výkonu státní správy a regulace v energetických odvětvích, kterými jsou elektroenergetika, plynárenství a teplárenství, jakož i práva a povinnosti fyzických a právnických osob s tím spojených (§ 1 energetického zákona). Jinými slovy zákon obsahuje normy jak veřejnoprávní (výkon státní správy), tak i soukromoprávní povahy (podmínky podnikání). Rozhodujícím kritériem pro rozlišení, o jaký vztah se jedná, je metoda úpravy, tedy, zda jde o úpravu vztahů postavených na rovnosti, tj. vztahy mezi držiteli licencí a jejich zákazníky nebo o vztahy ryze vrchnostenského charakteru, kam patří např. rozhodování ve věcech udělení, změn či zrušení licencí.⁷⁷ Z výše uvedeného textu rozhodnutí Nejvyššího správního soudu vyplývá, že smlouvy uzavírané dle energetického zákona mají soukromoprávní povahu. Subsidiárně se tak na ně použije úprava obsažená v občanském zákoníku, a to úprava smluvních typů jim nejbližších. Tím je v občanském zákoníku smlouva kupní.

⁷⁵ BRABCOVÁ, Lucie. Vlastnický unbundling jako nástroj liberalizace evropských energetických trhů. Ostrava: Key Publishing, 2009. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-008-8. s. 32 .

⁷⁶ Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4. s. 126.

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 14. října 2004, Sp. zn. 7 As 58/2003.

A. Smlouva o dodávce elektřiny

„Smlouvou o dodávce elektřiny se zavazuje obchodník s elektřinou nebo výrobce elektřiny dodávat elektřinu jinému účastníkovi trhu s elektřinou a účastník trhu s elektřinou se zavazuje zaplatit za ni cenu“⁷⁸. Obecně mohou být uzavřeny dva typy této smlouvy, a to jedna mezi výrobcem a konečným zákazníkem, a druhá mezi výrobcem a obchodníkem s elektrickou energií. Obligatorním ustanovením této smlouvy je dohoda o tom, kdo ponese odpovědnost za odchylku. Zákazník není subjektem zúčtování, čili vždy touto smlouvou přenáší odpovědnost za odchylku na výrobce elektrické energie. V případě smlouvy uzavřené mezi výrobcem a obchodníkem je pouze na nich, kdo odpovědnost ponese.

Energetický zákon klade větší důraz na smlouvu uzavíranou mezi výrobcem a konečným zákazníkem. Ten totiž jako spotřebitel obecně požívá více ochrany než podnikatel. Taková smlouva musí dále obsahovat údaje o výčtu odběrných míst, způsobu úhrady plateb za dodávku elektřiny, délku výpovědní doby, ne delší než 3 měsíce, která začíná prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi, jedná-li se o smlouvu na dobu neurčitou, oprávnění zákazníka odstoupit od smlouvy v případě neplnění smluvních povinností ze strany dodavatele nebo v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek, způsobech vyrozumění zákazníka o navrhované změně smluvních podmínek a poučení o právu zákazníka na odstoupení od smlouvy v případě nesouhlasu s navrhovanou změnou smluvních podmínek a o době trvání závazku⁷⁹.

B. Smlouva o sdružených službách

„Smlouvou o sdružených službách dodávky elektřiny se zavazuje výrobce elektrické energie nebo obchodník s elektrickou energií dodávat výrobcí elektřiny, jehož zařízení je připojeno k distribuční soustavě na hladině nízkého napětí, nebo zákazníkovi elektřinu a zajistit na vlastní jméno a na vlastní účet související službu v elektroenergetice a zákazník nebo výrobce se zavazuje zaplatit výrobcí elektřiny nebo obchodníkovi s elektřinou cenu za dodanou elektřinu a cenu související služby v elektroenergetice“⁸⁰. Tato smlouva je obsahově podobná smlouvě o dodávce elektrické energie, navíc se v ní ale výrobce nebo obchodník zavazují zajistit službu přenosové a distribuční soustavy, a to na vlastní jméno a účet. Zákazník tak nebude muset podepisovat ještě smlouvu o zajištění služby distribuční a přenosové soustavy. Podepsáním této smlouvy tak získá komplexní službu.

⁷⁸ Dle ustanovení § 50 odst. 1 energetického zákona.

⁷⁹ Dle ustanovení § 50 odst. 2 energetického zákona.

⁸⁰ Dle ustanovení § 50 odst. 2 energetického zákona.

Náležitosti smlouvy se do větší míry shodují s náležitostmi smlouvy o dodávce elektřiny. Výjimku tvoří ustanovení o odpovědnosti za odchylku, které ve smlouvě o sdružených službách být výslovně nemusí. Uzavřením smlouvy o sdružených službách dochází automaticky k přenesení odpovědnosti za odchylku na výrobce či obchodníka s elektrickou energií. Navíc musí smlouva o sdružených službách obsahovat ustanovení týkající se rezervovaného příkonu, typu měření a opatření přijímaných při předcházení stavu nouze, ve stavu nouze a při odstraňování následků stavu nouze⁸¹.

C. Smlouva o připojení

„Smlouvou o připojení se zavazuje provozovatel přenosové soustavy nebo provozovatel distribuční soustavy připojit k přenosové soustavě nebo k distribuční soustavě zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektrické energie a zajistit dohodnutý rezervovaný příkon nebo výkon a žadatel se zavazuje uhradit podíl na oprávněných nákladech na připojení“⁸². Náklady na připojení se dělí mezi provozovatele soustavy a žadatele o připojení, a to podle vyhlášky č. 16/2016 o podmínkách připojení k elektrizační soustavě. V této vyhlášce jsou dále stanoveny podmínky, které musí žadatel o připojení splnit. Provozovatel soustavy musí vůči všem žadatelům zachovávat nediskriminační přístup a v případě splnění těchto podmínek žadatele připojit.

Žádost o připojení podává osoba, která plánuje výstavbu nového zdroje, jeho přestavbu, která změní jeho charakter, popř. osoba plánující změnu charakteru odběru. Smlouva musí kromě obecných náležitostí obsahovat údaje týkající se místa, charakteru připojovaného zařízení a termín připojení. V případě připojení výroby elektrické energie musí smlouva o připojení dále obsahovat informace o rezervovaném příkonu a výkonu. Písemná forma se vyžaduje v případě smlouvy o připojení zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektřiny k přenosové soustavě a smlouva o připojení zařízení žadatele pro výrobu elektřiny k distribuční soustavě.

D. Smlouva k zajištění služby přenosové soustavy

„Smlouvou o zajištění služby přenosové soustavy se zavazuje provozovatel přenosové soustavy zajišťovat službu přenosové soustavy a účastník trhu s elektrickou energií se zavazuje zaplatit cenu služby přenosové soustavy“⁸³. Pod pojem služby přenosové soustavy spadá nejen přenos elektrické energie samotný, ale i systémové služby, čili služby zajišťující spolehlivou a bezpečnou dodávku elektrické energie. Cena za takto poskytnuté služby je

⁸¹ Dle ustanovení § 50 odst. 2 energetického zákona.

⁸² Dle ustanovení § 50 odst. 3 energetického zákona.

⁸³ Dle ustanovení § 50 odst. 4 energetického zákona.

předmětem regulace ze strany ERÚ. Pro tuto smlouvu vyžadující písemnou formu stanovuje zákon obligatorní náležitosti, mezi něž patří např. velikost rezervovaného příkonu, výčet odběrných míst, ujednání o závaznosti pravidel provozování přenosové soustavy, termín zahájení přenosu atd.

E. Smlouva o přeshraničním přenosu elektřiny

„Smlouvou o přeshraničním přenosu elektřiny se provozovatel přenosové soustavy zavazuje za podmínek stanovených pro přeshraniční přenosy elektřiny a pravidel spolupráce provozovatelů přenosových soustav přenést pro druhou smluvní stranu do zahraničí nebo ze zahraničí sjednané množství elektřiny a druhá smluvní strana se zavazuje dodržovat podmínky stanovené pro přeshraniční přenosy elektřiny“⁸⁴. Tato smlouva obsahuje mezinárodní prvek spočívající v příslušnosti jednoho účastníka smlouvy k jinému státu. Na základě této písemné smlouvy je elektrická energie přenášena do zahraničí, nebo naopak je importována do České republiky. Takový přenos probíhá za podmínek stanovených v nařízení č. 714/2009 o podmínkách přístupu do sítě pro přeshraniční obchod s elektřinou.

F. Smlouva o zajištění služby distribuční soustavy

„Smlouvou o zajištění služby distribuční soustavy se zavazuje provozovatel distribuční soustavy zákazníkovi, výrobci elektřiny, obchodníkovi s elektřinou pro dodávku elektřiny zákazníkovi nebo výrobci elektřiny, jehož zařízení je připojeno k distribuční soustavě na hladině nízkého napětí, nebo provozovateli distribuční soustavy nepřipojené přímo k přenosové soustavě služby distribuční soustavy zajišťovat službu distribuční soustavy a zákazník, výrobce elektřiny, obchodník s elektřinou nebo provozovatel distribuční soustavy se zavazuje zaplatit cenu služby distribuční soustavy⁸⁵. Provozovatel distribuční soustavy do ceny za své služby započítává také cenu za systémové služby a poplatek za činnost operátora trhu.

S provozovatelem distribuční soustavy tuto smlouvu uzavírá zákazník, výrobce elektrické energie, obchodník s elektrickou energií nebo provozovatel lokální distribuční soustavy, která není napojena na přenosovou soustavu. Za zákazníka může smlouvu o zajištění služby distribuční soustavy uzavřít jeho dodavatel elektrické energie, v případě, že zákazník uzavře s dodavatelem smlouvu o sdružených službách. Dodavatel elektrické energie na vlastní účet a vlastním jménem službu přenosové soustavy pro zákazníka zajistí.

⁸⁴ Dle ustanovení § 50 odst. 5 energetického zákona.

⁸⁵ Dle ustanovení § 50 odst. 6 energetického zákona.

G. Smlouva o zúčtování regulační energie

„Smlouvou o zúčtování regulační energie se zavazuje operátor trhu finančně vypořádat dodávku regulační energie uskutečněnou v rozsahu určeném provozovatelem přenosové soustavy poskytovateli regulační energie“⁸⁶. Na základě této smlouvy, která musí být písemná, získává poskytovatel podpůrných služeb úhradu za poskytnutou regulační energii.

H. Smlouva o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou

„Smlouvou o přístupu na organizovaný krátkodobý trh s elektřinou se zavazuje operátor trhu umožnit účastníkovi trhu s elektřinou účast na organizovaném krátkodobém trhu s elektrickou energií a vypořádat uskutečněné obchody a účastník trhu s elektrickou energií se zavazuje zaplatit dohodnutou cenu“⁸⁷. Na krátkodobý trh může přistoupit pouze subjekt zúčtování. Tato smlouva musí být vždy písemná.

I. Smlouva o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií

„Smlouvou o přístupu na vyrovnávací trh s regulační energií se zavazuje operátor trhu umožnit účastníkovi trhu s elektrickou energií bezplatný přístup na vyrovnávací trh s regulační energií a finančně vypořádat uskutečněné obchody“⁸⁸. S operátorem trhu může takovou smlouvu uzavřít pouze subjekt zúčtování, popř. jiný účastník se souhlasem subjektu zúčtování, který za něj nese odpovědnost za odchylku. Přístup na vyrovnávací trh není zpoplatněn, na rozdíl od přístupu na krátkodobý trh. Taktéž je u této smlouvy vyžadována písemná forma.

J. Smlouva o poskytování podpůrných služeb

„Smlouvou o poskytování podpůrných služeb se zavazuje poskytovatel podpůrných služeb dodat sjednané množství podpůrných služeb ve stanovené kvalitě a provozovatel přenosové soustavy se zavazuje zaplatit cenu“⁸⁹. Prostřednictvím podpůrných služeb naplňuje provozovatel přenosové soustavy svoji hlavní povinnost jako účastníka trhu s elektrickou energií, a to vyrovnávat odchylky vznikající v soustavách. Výrobci elektrické energie mají právo nabízet podpůrné služby. Z jejich nabídek si provozovatel přenosové soustavy vybere tu nejvýhodnější, a s takovým subjektem pak uzavře písemně tuto smlouvu o poskytování podpůrných služeb.

⁸⁶ Dle ustanovení § 50 odst. 7 energetického zákona.

⁸⁷ Dle ustanovení § 50 odst. 8 energetického zákona.

⁸⁸ Dle ustanovení § 50 odst. 9 energetického zákona.

⁸⁹ Dle ustanovení § 50 odst. 10 energetického zákona.

K. Smlouva o zúčtování odchylek

„Smlouvou o zúčtování odchylek se operátor trhu zavazuje vyhodnocovat, zúčtovat a vypořádávat odchylky subjektu zúčtování a subjekt zúčtování se zavazuje zaplatit regulovanou cenu“⁹⁰. Uzavřením této smlouvy s operátorem trhu se účastník trhu stává subjektem zúčtování a je povinen nést odpovědnost za odchylku. Tuto smlouvu tedy nemůže za žádných okolností uzavřít zákazník. Součástí této smlouvy jsou vždy obchodní podmínky operátora trhu a musí být vždy písemná.

4.4. Cena za elektřinu

Cena za elektrickou energii je zřejmě nejvýznamnějším ustanovením výše uvedených smluv, i přestože není jejich obligatorní obsahovou náležitostí. Není totiž nikde zakázáno, aby byla smlouva uzavřena jako bezúplatná. I pokud však bude smlouva úplatná, cena nemusí být ve smlouvě určena přesně, ale postačí alespoň způsob jejího stanovení.

I přestože nemusí být ve smlouvě uvedena, je pro účastníky velice důležitá a ve smlouvách je ve většině případů skutečně uvedena. Do výše ceny navíc zasahuje stát. Poskytování elektrické energie je považováno za službu veřejnosti, a měla by být zajištěna každému. Stát proto cenu elektrické energie alespoň z části reguluje. Za stát provádí regulaci ERÚ, a to vydáváním cenových rozhodnutí, které pravidelně publikuje v Energetickém věstníku. Aktuálním cenovým rozhodnutím je dokument Zásady cenové regulace pro období 2016 - 2018 pro odvětví elektroenergetiky, plynárenství a pro činnosti operátora trhu v elektroenergetice a plynárenství, zveřejněný ERÚ dne 9. 12. 2015. Oproti předchozím pětiletým regulačním obdobím je toto IV. období pouze tříleté. Za hlavní principy regulace je považována stabilita a dlouhodobá udržitelnost regulačních principů, předvídatelnost regulace pro jednotlivé subjekty na trhu s elektřinou a plynem, vyváženost regulace z pohledu působení na jednotlivé účastníky trhu, objektivnost a transparentnost nastavení regulačních principů a vstupů, návaznost na platné legislativní předpisy České republiky a Evropské unie a jejich aktuální změny⁹¹.

⁹⁰ Dle ustanovení § 50 odst. 11 energetického zákona.

⁹¹ Zásady cenové regulace pro období 2016 - 2018 pro odvětví elektroenergetiky, plynárenství a pro činnosti operátora trhu v elektroenergetice a plynárenství, ze dne 09. 12. 2015, strana 13, dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/462862/Zasady-cenove-regulace-IV-RO.pdf/e438802a-b956-4df7-8353-89ccfd72a1ae>.

Jako metoda regulace ceny elektrické energie, stejně jako v předchozím období, je použita metoda revenue - cap. Podstata spočívá ve stanovení maximálního výnosu, kterého mohou regulované subjekty dosáhnout. Pro jednotlivé složky ceny elektrické energie jsou stanoveny různé vzorce se stanovenými parametry. Zásadami z roku 2016 byly u jednotlivých parametrů stanoveny odlišné odchylky, princip však zůstal stejný.

Cenu elektrické energie tedy tvoří dvě části, a to regulovaná a neregulovaná. Tu neregulovanou tvoří cena silové elektřiny, jejíž výše je stanovena na základě tržních principů a na základě obchodní strategie jednotlivých obchodníků. Regulovanou část ceny elektrické energie tvoří cena za přenos elektrické energie přenosovou a distribuční soustavou, za zajištění systémových služeb a za činnost operátora trhu. Poslední složkou tvořící regulovanou část elektrické energie je platba na podporu elektřiny z podporovaných zdrojů energie. Regulovaná část ceny tvoří asi 60% celkové ceny za elektrickou energii.

Pro stanovení celkové ceny je nutné k výše uvedeným částkám přičíst ještě energetickou daň. Její výše se stanovuje podle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Základem energetické daně je množství dodané elektrické energie v MWh a její sazba činí 28,30 Kč/MWh. Za konečné zákazníky ji hradí jednotliví dodavatelé. Od energetické daně je osvobozena tzv. ekologicky šetrná elektrická energie, tedy získaná např. z vodní, větrné nebo sluneční energie. Celková cena se dále zvyšuje o daň z přidané hodnoty, jejíž sazba na elektrickou energii činí 21%.

Na rok 2017 byly plánovány velké změny ve stanovení ceny za elektrickou energii. Mělo dojít ke změně v poměru výše její regulované a neregulované části. ERÚ bylo navrhováno zvýšení regulované ceny elektrické energie, a to především platby za jistič a platby za služby přenosové a distribuční soustavy. Naopak cena za samotnou elektrickou energii by se měla snížit. Výše platby za jistič se odvozuje od jeho velikosti a distribuční sazby (o tom bude dále pojednáno níže v této práci). ERÚ se nakonec rozhodl tuto změnu nezavést, a to hlavně kvůli kritice ze strany veřejnosti. Zavedením této změny by totiž došlo ke zvýšení ceny elektrické energie u většiny spotřebitelů. Jako příklad osob, kterých by se změna výrazně dotkla, lze uvést chataře, kteří mají nízkou spotřebu elektřiny ale naopak silné jističe. Snížení ceny za elektrickou energii by nemělo na jejich celkovou cenu elektrické energie vliv, zatímco zvýšení ceny za jistič rozhodně ano.

Dodavatelé neposkytují elektrickou energii za stejnou cenu všem svým zákazníkům. Kvůli konkurenčnímu boji na trhu s elektrickou energií se snaží individualizovat dodávky elektrické

energie dle potřeb zákazníka, a tím i jejich ceny. Do konečné ceny elektrické energie zákazníka se promítají dva faktory, a to distribuční sazba a tarif vybraný zákazníkem. Dle charakteru odběru jsou jednotliví zákazníci děleni do různých distribučních sazeb. Distribuční sazby se od sebe liší podle účelu odebrané energie. Nejvíce konečných zákazníků spadá do distribuční sazby D 02d, označované jako domácnosti. Ti využívají elektrickou energii nejčastěji ke svícení a napájení méně náročných spotřebičů. Jinou sazbu za elektrickou energii poté budou mít např. ty domácnosti, které využívají elektrickou energii pro tepelné čerpadlo nebo bojler.

Dodavatelé elektrické energie dávají zákazníkovi na výběr z několika nabízených jednotarifních nebo dvoutarifních sazeb. Při jednotarifní službě zákazník platí celý den za 1 kWh elektřiny stejně vysokou cenu. Při dvoutarifní sazbě se cena elektrické energie během dne mění. Taková sazba je nesprávně označována jako noční proud. Každý dodavatel má ve své nabídce na výběr různé sazby, mezi nimiž může zákazník volit. Některé jsou upraveny speciálně dle požadavků určité skupiny zákazníků, jako např. sazba pro chalupáře, kterým dodavatel nabízí levnější elektrickou energii od pátku do neděle. Dvoutarifní sazbu si ovšem může zákazník zvolit jen v případě, že v odběrném místě je instalován elektrospotřebič pro ohřev vody nebo vytápění. Zákazník má právo svou sazbu kdykoliv změnit.

4.5. Dílčí shrnutí

Současná úprava trhu s elektřinou umožňuje, aby na něm bylo obchodováno třemi způsoby, a to prostřednictvím dvoustranných dohod, pomocí brokerských platforem a na burze. Z důvodu velkého množství obchodů, které jsou ve většině případů obdobné, se do popředí dostává právě obchodování skrze burzu. Účastníci na něm nepodstupují taková rizika jako při dvoustranných dohodách a navíc nemusí nikomu platit za zprostředkování obchodu, tak jako při obchodování na brokerských platformách. Obchodování je navíc anonymní a transparentní. Dvoustranné dohody jsou však ve velké míře využívány při uzavírání obchodů s konečnými zákazníky. I přestože od roku 2014 je umožněno i jim, aby se účastnily obchodů na burze, většina z nich toto právo zatím nevyužívá. Obchodování na burze je složitější proces, proto k zajištění dodávky elektrické energie stále využívají spíše sjednání smluv s dodavateli. Středobodem obchodů s elektrickou energií je především její cena. Ta v dnešní době není stanovena státním monopolem, ale je ovlivňována konkurenčním bojem na trhu. I přesto je její část pevně stanovena státem. Regulovaná část elektrické energie tvoří asi 60% z její celkové ceny a spadá do ní cena za přenos elektrické energie přenosovou a distribuční

soustavou, za zajištění systémových služeb a za činnost operátora trhu. Tedy ty služby, které by jinak zákazník musel hradit např. operátorovi trhu anebo provozovateli soustavy. Těmto subjektům tyto služby hradí za zákazníka jeho dodavatel. Před nedávnem bylo navrhováno provést změnu při stanovení ceny elektrické energie. Mělo dojít ke zvýšení ceny za stále služby např. ceny za jistič, naopak mělo dojít ke snížení ceny samotné elektrické energie. Tato změna by však ve výsledku znamenala spíše zvýšení ceny elektrické energie u většiny zákazníků. ERÚ nakonec odkázala, aby tato změna nebyla zavedena.

5. Energetická unie

Budoucností české, ale i evropské energetiky se dnes jeví seskupení označované jako energetická unie. Jde o jeden z projektů Evropské unie. Poprvé byl návrh na vytvoření takového seskupení představen v roce 2015, a to nynějším předsedou Evropské rady Donaldem Tuskem. Jejím cílem je zajištění bezpečné, cenově dostupné a ekologicky šetrné elektrické energie pro všechny. Elektrická energie by se měla svobodně pohybovat po celé Evropské unii a doplnit se jako pátý článek do spojení volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu.

Energetická unie ovšem není první seskupení států v oblasti energetiky. Již v roce 2006 vstoupila v platnost dohoda o vytvoření Energetického společenství. Na rozdíl od energetické unie jsou jeho členy i státy mimo Evropskou unii. Jejich hlavním cílem je rozšířit energetické standardy Evropské unie i na státy mimo ní, zlepšit infrastrukturu a přilákat investice do energetického sektoru. Energetické společenství má vlastní rozpočet, do něhož přispívají jeho členové. Jeho nejvyšším orgánem je Ministerská rada.

Původně si energetická unie stanovila pouze jeden cíl, a to zajistit dodávku plynu do Evropské unie. Státy Evropské unie totiž nejsou energeticky samostatné. Česká republika je sice nezávislá v elektroenergetice, v oblasti plynárenství je ale naopak zcela nesamostatná. Nejvíce plynu odebírá z Ruské federace. Na tyto dodávky se však nemůže zcela spolehnout, jako příklad lze uvést situaci během rusko-ukrajinské krize, kdy došlo k přerušení dodávek plynu nejen na území Ukrajiny, ale i do České republiky a jiných států Evropské unie. Dodávka byla přerušena, i přestože měly státy uzavřeny platné smlouvy o dodávce plynu. Státy Evropské unie by se tak neměly spoléhat na dodávky nezbytně nutných komodit ze států mimo Evropskou unii.

Energetická unie byla poprvé představena ve sdělení Komise s názvem Rámcové strategie k vytvoření odolné energetické unie s pomocí progresivní politiky v oblasti změn klimatu. V současné době stojí energetická unie na 5 základních pilířích, které si stanovují odlišné cíle. Jeden bez druhého ovšem nemohou fungovat, protože až jejich současným naplněním dosáhne i energetická unie svého cíle, a to energetické nezávislosti Evropské unie.

5.1. Bezpečnost dodávek energie, solidarita a důvěra

První pilířem energetické unie je bezpečnost dodávek, solidarita a důvěra. Státy Evropské unie si musí zajistit dodávky nejenom elektrické energie, ale i a dalších komodit. Nyní je nakupují převážně od států mimo Evropskou unii. Při vyjednávání dohod o dodávkách mají proto velmi slabé postavení, které vyplývá z jejich závislosti na tomto dodavateli. Státy pak musí uzavírat smlouvy za ne vždy výhodných podmínek. Společným vystupováním členských států Evropské unie by došlo k posílení pozice jednotlivých států, které by nemusely přistupovat na smlouvy s nepřiměřenými a nevýhodnými podmínkami. V rozhodnutí o energetické unii je dále navíc stanovena povinnost informovat Komisi o mezivládních smlouvách IGA v oblasti energetiky (Intergovernmental agreements), které by mohly ovlivnit bezpečnost dodávek nebo vnitřní trh. Komise má právo přezkoumat takové dohody a vydat k nim své stanovisko. Do té doby nesmí stát smlouvu uzavřít. Komisi je stanovena lhůta 6 týdnů pro ex ante přezkum, poté je povinna informovat členský stát o možných pochybnostech, jež má ohledně souladu s právními předpisy Unie⁹². Přezkumu nebudou podléhat dohody mezi firmami, státy je však mohou dobrovolně Komisi předložit k přezkoumání.

Státy se ovšem nesmí spoléhat na to, že jim uzavřená smlouva zaručí pravidelnou dodávku. Měly by se připravit i na situace, kdy jim může být dodávka omezena, a to z jakéhokoli důvodu. Jejich povinností je proto připravovat havarijní plány a vyhodnocovat rizika spojená s přerušením dodávky. V říjnu 2017 Rada schválila návrh pravidel pro bezpečnost dodávek plynu. Dle schváleného návrhu budou státy Evropské unie rozděleny do 13 regionálních skupin, které budou na nadnárodní úrovni vytvářet plány prevence a řešení krizových situací. Některé státy mohou na základě napojení na různé infrastruktury patřit i do více skupin, Česká republika například patří do tří z nich.

První pilíř energetické unie dále zmiňuje pojem solidarity mezi státy. Ta spočívá v pomoci státům, které se ocitly bez dodávek z důvodu nečekaného přerušení nebo omezení. Tato povinnost se bude především vztahovat na sousední státy postiženého státu, který by měl zajistit alespoň nutně potřebné dodávky.

⁹² Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 2016/0031 (COD), kterým se zavádí mechanismus výměny informací o mezivládních dohodách a nezávazných nástrojích mezi členskými státy a třetími zeměmi v oblasti energetiky a kterým se zrušuje rozhodnutí č. 994/2012/EU, dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0053&from=EN>.

5.2. Vnitřní trh s energiemi

Se spoluprací členských států souvisí druhý pilíř energetické unie, a tím je dokončení vnitřního trhu s energiemi. Jak bylo výše uvedeno, volný pohyb energií by měl vytvořit tzv. pátou svobodu Evropské unie. Proces jeho tvorby začal už nástupem liberalizace, kdy se sjednocovaly národní trhy. Podle původních plánů měl být jednotný trh s energiemi vytvořen do roku 2004. K jeho dokončení je ovšem potřeba zlepšit celkovou infrastrukturu ve všech státech, protože ve většině z nich není optimální. Za tímto účelem zřídila Komise expertní skupinu, která by měla odhalovat nejproblémovější oblasti a zároveň poskytovat státům technické poradenství. Nejhorší stav infrastruktury je ve státech na jihu Evropské unie, kam bude muset být investováno v řádech stovek miliónů eur pro dosažení alespoň uspokojivého stavu infrastruktury.

5.3. Zvyšování energetické účinnosti

Cílem třetího pilíře energetické unie je zvyšování energetické účinnosti. Energetické nezávislosti Evropské unie je samozřejmě možné dosáhnout zvýšením výroby, daleko vhodnějším se ovšem zdá být snížení spotřeby elektrické energie. Evropská unie nemůže omezovat zákazníky ve své spotřebě, proto se snížení spotřeby snaží dosáhnout právě zvýšením energetické účinnosti. V důvodové zprávě k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice č. 2012/27/EU, je stanoveno, že nejlevnější, nejčistější a nejbezpečnější energie je ta energie, která není vůbec používána⁹³. Zvyšování energetické účinnosti se týká nejenom elektrických spotřebičů, ale i budov a automobilů. Do budoucna by měly být na vnitřním trhu nabízeny pouze energeticky účinné výrobky. Prozatím by měli být zákazníci informováni o energetické účinnosti stávajících produktů. Evropská unie bude podporovat výstavbu energeticky účinných budov a výrobu elektromobilů.

5.4. Dekarbonizace hospodářství

Dalším cílem evropské unie je dekarbonizace hospodářství Evropské unie. Toho lze dosáhnout např. tím, že se bude nejprve využívat ekologická energie a poté až ta neekologická. Snížení spotřeby neekologické elektrické energie se snaží Evropská unie dosáhnout zavedením systému emisních povolenek. Tento systém funguje už od roku 2005 a od té doby se výrazně zvýšila jeho efektivnost. Subjekty, jejichž zařízení vypouští emise skleníkových plynů, si mohou vybrat, buď si na vypouštěné emise zakoupí emisní povolenky,

⁹³ Důvodová zpráva k Návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterou se mění směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti, č. COM/2016/0761 final - 2016/0376 (COD), dostupné na http://eur-lex.europa.eu/legal_content/CS/TXT/?uri=CELEX:52016PC0761 .

anebo budou investovat do renovace svých zařízení tak, aby se množství vypouštěných emisí snížilo. Tento systém však může fungovat pouze v případě, že redukce emisí bude v dlouhodobějším hledisku pro subjekt výhodnější, než nákup emisních povolenek. Cena emisních povolenek by proto neměla klesat pod určitou hranici. S jejich nízkou cenou se musela Evropská unie potýkat v roce 2007, kdy jejich cena klesla až na úroveň centů. Evropská unie proto musela systém obchodování s emisními povolenkami upravit. V případě, že by na trhu byl převis povolenek a jejich cena by začala klesat, stáhne Evropská unie povolenky do tzv. rezervy tržní stability. Ke snížení množství emisních povolenek by mělo dojít v roce 2019. Navíc by mělo dojít ke snížení počtu odvětví, v nichž dochází k bezplatnému přidělování povolenek. Mezi tato odvětví patří hlavně ta, která jsou pro národní ekonomiky natolik důležitá, že jejich přesunutí na zahraniční výrobce by mělo negativní vliv na celé hospodářství.

S procesem dekarbonizace hospodářství dále souvisí podpora výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů. Dle zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů elektrické energie, jsou za obnovitelné zdroje považovány obnovitelné nefosilní přírodní zdroje energie, jimiž jsou energie větru, energie slunečního záření, geotermální energie, energie vody, energie půdy, energie vzduchu, energie biomasy, energie skládkového plynu, energie kalového plynu a energie bioplynu. I přestože jsou velkým přínosem pro ochranu životního prostředí, nedokážou nahradit stálou neekologickou výrobu elektrické energie. Obnovitelné zdroje jsou totiž nestálé a nedokážou vždy vyrobit stejné množství elektrické energie. Výroba elektrické energie z obnovitelných zdrojů je ovlivněna mnoha faktory, na které člověk nemá vliv. S elektrickou energií z obnovitelných zdrojů se tak dá efektivně obchodovat pouze v krátkodobých intervalech a při jejich přesunech mezi jednotlivými státy.

Při regulaci obnovitelných zdrojů naráží Evropská unie ještě na další problém, a to že státy nemají shodné výchozí postavení při výrobě elektrické energie z obnovitelných zdrojů. Jižní státy mají dostatek slunečního záření, naopak severní státy čerpají elektrickou energii z prudkých řek. Státy střední Evropy nemají žádný převažující zdroj a musejí využívat jejich kombinaci. Evropská unie musí na tyto neměnné podmínky brát ohled a požadavky na státy, týkající se množství vyrobené elektrické energie z obnovitelných zdrojů, stanovovat rozlišně.

Jako účinná se ukázala snaha Evropské unie posílit postavení spotřebitele a více ho zapojit do výroby elektrické energie. Budoucností energetické unie je tzv. prosumer, tedy konečný spotřebitel, který bude zároveň nabízet vlastní vyrobenou elektrickou energii ostatním. Již

v dnešní době se v hojném počtu objevují domy se solárními panely, které zajišťují dodávku elektrické energie pro vlastní spotřebu. Evropská unie však plánuje jejich počet do budoucna zvyšovat.

5.5. Výzkum a inovace

Vše výše uvedené nebude nikdy fungovat, pokud nebude Evropská unie reflektovat nejnovější technologie a nebude je dále zdokonalovat. Posledním pilířem energetické unie je proto výzkum a inovace. Evropská unie spustila výzkumný a inovační program Horizont 2020. Tento program má spojit vědce a investory při vývoji nových technologií a při jejich následném uvedení na trh. Ústřední úkoly Horizontu 2020 představují vynikající věda, konkurenceschopný průmysl a řešení společenských výzev. Cílené financování přispěje k tomu, aby se nejlepší nápady rychleji dostávaly na trh – a abychom je mohli co nejdříve využívat ve městech, nemocnicích, továrnách, obchodech a domovech⁹⁴.

Všechny výše uvedené cíle jsou shrnuty v energetickém balíčku Evropské unie z roku 2016 s názvem Čistá energie pro všechny Evropany. Tento balíček obsahuje velké množství navrhované legislativy, než ta vstoupí v účinnost, musí projít projednáním v Radě a Evropském parlamentu.

5.6. Dílčí shrnutí

Energetická unie je velmi ambiciózním projektem, který si stanovil nemalé cíle. Do roku 2050 chce vytvořit nízkouhlíkovou ekonomiku. Některé její dílčí cíle se jí daří plnit rychleji, u některých bude muset být unie trpělivější. Do budoucna se však státy budou muset vyrovnat s tím, že energetický sektor již nebude spadat mezi jejich výhradní pravomoci. Cíle energetické unie jsou totiž natolik široké, že je jednotlivé státy nedokážou naplnit, pokud spolu nebudou spolupracovat. V současné době patří energetická politika podle článku č. 194 Smlouvy o fungování Evropské unie mezi sdílené kompetence států a Evropské unie. Státy tak vykonávají kompetence v této oblasti v rozsahu, v jakém je Evropská unie nevykonává. Sektor energetiky si však státy vždy hlídaly a jen těžko se do budoucna budou smířovat s tím, že by do něj mohly zasahovat jen okrajově. S posilováním energetické unie to ale k takovému stavu směřuje. Energetická unie bude muset při svém rozhodování a tvorbě legislativy brát ohled na názory jednotlivých států a zasahovat do jejich pravomocí opatrně. Zároveň bude muset brát ohled na jejich geografickou polohu a ekonomickou vyspělost.

⁹⁴Horizont 2020 ve stručnosti, Rámcový program EU pro výzkum a inovace, publikace Evropské unie, dostupné na https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_CS_KI0213413CSN.pdf.

6. Závěr

Cílem této práce bylo poskytnout základní pohled na vývoj novodobého energetického trhu, jeho současný stav a dále nastínit jeho možný budoucí vývoj. Dle mého názoru lze celý vývoj rozdělit do tří hlavních etap, z čehož vychází i struktura práce. Tyto tři hlavní etapy se liší strukturou celého trhu, ale i postavením a množstvím účastníku na něm. Nejvíce se změny v uspořádání trhu s energiemi dotkly státu. Ten si dlouhou dobu udržoval kontrolu nad sektorem energetiky kvůli jeho velkému významu pro bezpečnost státu, ale i pro národní hospodářství. Sektor energetiky byl tak ovládán státním monopolem, který vystupoval ve všech stupních energetického procesu. Během vývoje novodobého energetického trhu se stát z pozice monopolisty dostal do pozice regulátora, který bude do budoucna postupně nahrazován regulátory na nadnárodní úrovni.

První etapou vývoje trhu s elektřinou byl proces privatizace a liberalizace trhu. Neefektivnost celého sektoru, vysoké ceny za nekvalitní služby vyvolaly potřebu ho celý změnit. Stát se tak rozhodl pro privatizaci celého sektoru a zároveň přistoupením do Evropské unie, začal do své národní úpravy implementovat sérii směrnic jednotlivých liberalizačních balíčků. Hlavním cílem liberalizace bylo dosažení úplného vlastnického oddělení a otevření trhu pro nové subjekty. V počátcích nebyla liberalizace přijímána zcela bez kritiky. Obavy států, že otevření trhu ohrozí bezpečnost a spolehlivost dodávek, se nakonec nenaplnily. K dnešnímu dni Česká republika splnila oba uvedené cíle, její energetickou bezpečnost to ovšem nijak výrazně neohrozilo.

Další cíle si liberalizace kladla hlavně ve vztahu ke konečným zákazníkům. Těm měla být poskytnuta větší ochrana při sjednávání smluv s dodavateli a zároveň jim měla být liberalizací dána možnost změnit kdykoli dodavatele. Ani tento cíl nebyl z počátku přijímán kladně. Stávající dodavatelé i stát se obávali, že hromadné změny dodavatelů v krátkém časovém úseku budou mít také negativní vliv na spolehlivost a bezpečnost dodávek. Zákazníci však byli z počátku zdrženlivější a toto své právo využívali jen minimálně. Velký boom přišel až později a dodavatelé se tak mohli na takovou situaci připravit. I z toho důvodu byla nakonec liberalizace přijata kladněji, než se původně zdálo.

Dle mého názoru liberalizace sektoru energetiky výrazně prospěla. Vytvořením konkurenčního prostředí se trh narovnal. Dodavatelé se nyní musí o své postavení na trhu prát, a proto jsou motivováni poskytovat kvalitní služby, tak aby si je zákazník z široké

nabídky vybral. Dodavatelé dnes na trhu nabízejí velké množství služeb, upravených dle individuálních potřeb určitých skupin zákazníků. Ti tak mají možnost vybrat si tu, která jim vyhovuje nejlépe.

Jediné čeho liberalizace nedosáhla, bylo snížení ceny energií a plynu. I přestože v některých státech cena za energie po dokončení liberalizace klesla, nedokázala se na takové úrovni dlouhodobě udržet. V České republice cena energií opět vzrostla kvůli zavedení ekologické daně a zvýšení poplatků na podporu obnovitelných zdrojů. Evropská unie procesem liberalizace dosáhla pouze toho, že se ceny energií v jednotlivých státech do určité míry vyrovnaly.

Druhá část práce se zaměřuje na současný stav trhu s energiemi. Hlavním pramenem energetického práva v České republice je energetický zákon. Ten upravuje proces získávání licencí pro výkon činností v energetických sektorech, poskytuje výčet jednotlivých účastníků na trhu a jejich jednotlivých práv a povinností a upravuje vztahy mezi nimi. Současně však existuje velké množství prováděcích předpisů, které poskytují detailnější úpravu. V energetickém zákoně je upraven sektor elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství.

Proces získávání licence je pro všechny sektory stejný. Energetický zákon stanovuje pět základních podmínek pro získání licence, a to svéprávnost, bezúhonnost, finanční předpoklady, technické předpoklady a odbornou způsobilost. Energetický regulační úřad musí licenci udělit, pokud žadatel splní veškeré tyto předpoklady. Před nedávnem prováděl ERÚ přezkum velkého množství licencí, především těch udělených na výrobu solární energie. Činil tak především na základě podnětů Ministerstva průmyslu a obchodu či zainteresované veřejnosti. U velkého počtu držitelů licence zjistil nesrovnalosti a ve většině případů byla licence udělena žadateli neoprávněně. Jedná se většinou o ty držitele licencí, kteří podali žádost o udělení licence v době největšího boomu solárních elektráren. Žadatelé chtěli získat licenci ještě v době, kdy byla zaručena vyšší cena za výkup solární energie. ERÚ byl zahlcen velkým množstvím žádostí, které nemohl řádně prozkoumat. Energetický zákon neupravuje, do kdy musí ERÚ rozhodnutí o udělení licence vydat. Jako správní orgán je však povinen vydat toto rozhodnutí bez zbytečného odkladu tj. do 30 dnů. Tato lhůta může být ve složitějších případech prodloužena až na dobu 60 dnů. Je ovšem otázkou, zda při tak velkém množství předložených žádostí je ERÚ během této časové doby schopen všechny žádosti důkladně přezkoumat. S ohledem na výše uvedenou situaci lze také uvažovat nad zavedením pravidelných kontrol držitelů licence po uplynutí určité doby po udělení licence. ERÚ provádí kontroly držitelů licence ve většině případů až v případě podání podnětu na některého

účastníka. Stanovit však lhůtu, v níž by měla být licence překontrolována, nebude vůbec lehké. Musela by být stanovena optimálně tak, aby se během ní stihly projevit případné nesrovnalosti mezi žádostí a skutečným stavem.

Další kapitola této práce je věnována sektoru elektroenergetiky, jako podle mého názoru nejvýznamnějšího sektoru ze všech tří. Elektrická energie je neskladovatelná, proto aby nebyla zhoršována její kvalita, musí být její množství v soustavě vždy optimální. Specifikem trhu s energiemi je tak poskytování podpůrných služeb za účelem vyrovnání případných odchylek v soustavách. Provozovatel soustav si tak pro tento případ rezervuje u výrobců elektrickou energii, která poté slouží jako regulační energie. V plynárenství není tento proces tak složitý, k optimalizaci množství plynu v soustavě slouží zásobníky plynu.

Celý energetický proces výroby elektrické energie tak závisí na tom, že odběratelé budou přesně odhadovat svou spotřebu, tak aby výrobci věděli, kolik jí mají vyrobit. S tím souvisí i institut odpovědnosti za odchylku. Je zřejmé, že nelze po konečném spotřebiteli, např. domácnosti, požadovat, aby stanovil svou přesnou spotřebu. Ten ji čerpá tím, že připojí spotřebič do zásuvky a to bez rozmyslu, aniž by se zamýšlel, kolik elektrické energie spotřebuje. Konečný zákazník tak tuto odpovědnost podle zákona nenese. Uzavření smlouvy s dodavatelem ji na něj přenáší. Institut odpovědnosti za odchylku spočívá v tom, že subjekt, který nedodrží smluvené množství odebrané energie, ponese odpovědnost za škodu, která touto odchylkou vznikla. V současnosti funguje několik statistických metod, na základě kterých dodavatel odhaduje spotřebu svých zákazníků. Dle mého názoru přenesení odpovědnosti slouží nejenom jako ochrana zákazníka jako slabší strany, ale zároveň ulehčuje stanovení celkové spotřeby svých zákazníků i pro dodavatele. Daleko snadněji totiž může dodavatel stanovit odhadovanou spotřebu pro větší počet subjektů. Dle mého názoru, pokud by byla zákazníkovi poskytnuta volba, zda odpovědnost přeneset či ne, někteří z nich by tak neučinili. Nesli by pak škodu vzniklou svou odchylkou a dodavatel by se snížil počet zákazníků, pro které by stanovoval spotřebu a jeho odhad by nemusel být přesný.

V závěru této práce je potřeba také zhodnotit, jak se vyvíjí vztah energetického sektoru a životního prostředí. V celé práci se objevují odkazy na problematiku negativního vlivu energetického sektoru na životního prostředí. Energetika je jednou z největších příčin klimatických změn na Zemi. Negativně neovlivňuje pouze stav ovzduší, má vliv i na ostatní složky životního prostředí. Jako příklad lze uvést vysoký počet ptáků, kteří uhynou kvůli nevyhovující energetické infrastruktuře, čerpání neobnovitelných zdrojů nebo znečišťování půdy odpady ze sektoru energetiky. Jako velmi vhodný nástroj ochrany životního prostředí se

tak jeví proces EIA. Tento průřezový nástroj ochrany životního prostředí totiž posuzuje vliv záměrů na všechny části životního prostředí, nikoli jen na některé z nich.

V posledních letech je energetický sektor regulován právě i s ohledem na životní prostředí. Už dnes je zřejmé, že se nemůžeme nadále spoléhat na neobnovitelné zdroje energií. Jejich současný stav naznačuje, že pokud je budeme spotřebovávat stejným tempem, v blízké budoucnosti už nebudeme mít žádné zdroje. Nadále je tak potřeba více využívat energii získanou z obnovitelných zdrojů. Její největší problém ovšem spočívá v tom, že jejich zdroje jsou nestálé a nedokážou vyrábět stále stejné množství energie. Navíc všechny státy nemohou obnovitelné zdroje využívat ve stejné míře. Do budoucna tak bude muset být investováno do rozvoje technologií, tak aby se dala určitým způsobem zajistit stálá výroba z těchto zdrojů. Popřípadě zajistit jejich kombinaci za situace, kdy jeden zdroj nebude moci vyrábět. Pro optimální využívání energií z obnovitelných zdrojů bude také potřeba zajistit jejich přeshraniční přenos do států, které nemají tak velké zdroje jako ty ostatní.

Poslední část práce je věnována vzniku energetické unie a jejím cílům. K jejímu porozumění je potřeba nejdříve vymezit její základní pilíře a stanovit jejich dílčí cíle. Energetická unie má k dnešnímu dni celkem 5 základních pilířů. I když to vypadá, že každý z nich má svůj vlastní cíl, jsou dle mého názoru velmi propojené a navazují na sebe. K naplnění cíle evropské unie dojde pouze pokud, budou současně naplněny dílčí cíle jejich jednotlivých pilířů. Vytvoření energetické unie je zlomovým okamžikem pro národní trhy s energiemi. Do budoucna budou mít trhy s energiemi významné postavení obnovitelné zdroje energie, národní trhy se budou stále více otevírat a propojovat až nakonec se utvoří jeden nadnárodní trh a elektrická unie bude volně proudit soustavy přes hranice států. Zákazník bude více zapojován do energetického procesu a bude mít možnost sám si energii vyrábět díky energeticky soběstačným budovám. Takto nějak by měla dle energetické unie vypadat budoucnost energetického trhu v Evropské unii. V současnosti jsou však všechny její záměry pouze na papíře. Energetická unie se nachází teprve v tzv. roku realizace. Hromadně jsou tak přijímány legislativní akty, které byly během předchozích let připravovány.

Evropská unie průběžně zkoumá, jak na vytváření energetické unie reagují nejenom státy ale i samotní občané. Z důvodu pomalých a promyšlených změn je ale přijímána zatím pozitivně. Dle mého názoru celé situaci pomáhá také to, že energetická unie není aktuálním tématem debat v jednotlivých členských státech. Evropská unie se v současnosti musí potýkat s většími problémy, které ji zaměstnávají a je o nich v jednotlivých členských státech více slyšet.

Proto, aby i nadále měla podporu ze strany států, bude muset Evropská unie brát stále více ohled na geografické umístění států a jejich možností při výrobě energií. Česká republika se nebude nikdy moci vyrovnat jižním státům v množství elektrické energie vyrobené solárními elektrárnami. Svoje cíle tak bude muset stanovovat rozdílně pro jednotlivé skupiny států.

Dále bude také muset být opatrná, co se týče odebírání pravomocí států. Energetická politika je dnes součástí sdílených pravomocí dle Smlouvy o fungování Evropské unie, rozvíjející se energetická unie ovšem cílí k jednotnému nadnárodnímu trhu. Do budoucna se tak naskytuje otázka, zda nebude potřeba energetickou politiku přesunout ze sdílených kompetencí do těch výlučných Evropské unie. I přestože sloučení se v jeden subjekt by znamenalo posílení pozice jednotlivých států při vyjednávání smluv s dodavateli mimo Evropskou unii, nelze spoléhat na to, že by tuto změnu přijaly bez výhrad.

Je tedy zřejmé, že Evropskou unii čeká s rozvojem energetické unie spousta práce. K dnešnímu dni si stanovila nemalé cíle, které chce do budoucna naplňovat. Dle mého názoru se však dosavadní průběh činnosti energetické unie jeví jako slibný. Jediné úskalí spatřuji ve vytvoření celoevropského trhu. Podle mého názoru by se nejdříve měla energetická unie soustředit na vytvoření alespoň regionálních trhů mezi státy, které mají sektory energetiky na podobné úrovni.

Použitá literatura

Monografie a komentáře

- VÍCHA, Ondřej. Základy horního a energetického práva. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 9788074789199.
- BRABCOVÁ, Lucie. Vlastnický unbundling jako nástroj liberalizace evropských energetických trhů. Ostrava: Key Publishing, 2009. Monografie (Key Publishing). ISBN 9788074180088.
- DAMOHORSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 9788074003387.
- EICHLEROVÁ, Kateřina. Energetický zákon: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-807-5524-126.
- HAVLÍČKOVÁ, Blanka a Daniela KOVÁŘOVÁ. Právo a energetika: (elektrická energie) : kompendium judikatury. Praha: Havlíček Brain Team, 2013. ISBN 978-80-87109-36-6.
- Kolektiv autorů. Trh s elektřinou, Úvod do liberalizované energetiky. Asociace Energetických manažerů (AEM), 2011.
- TALUS, Kim. EU energy law and policy: a critical account. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2013. ISBN 978-0-19-968639-1.
- O stavu životního prostředí v ČR do roku 1989 viz Moldan, B. A kol. Životní prostředí České republiky (Modrá kniha). Praha: Academia, 1990.
- TRUNEČEK, Jaroslav. Věcná břemena s veřejnoprávním prvkem. Praha: Leges, 2010. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87212-37-0.
- HANDRLICA, Jakub.: Tak zvaná zákonná věcná břemena a věcná břemena podle občanského zákoníku, Správní právo 8/2006.
- HANDRLICA, Jakub.: Zřizování věcných břemen na základě rozhodnutí stavebního úřadu ve vyvlastňovacím řízení, Správní právo 3/2007.
- Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. ISBN 978-80-260-9212-4.

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.1.2010, Sp.zn. 22 Cdo 1342/2007.

- Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. března 1999, Sp. zn. 31 Ca 71/98.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2009, Sp. zn. 8 As 18/2008.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2010, Sp.zn. 8 AS 15/2010.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2011, Sp. zn. NS 33 Cdo 5302/2011.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 14. října 2004, Sp. zn. 7 As 58/2003.

Online zdroje

- IPCC (2007): Climate change 2007: Synthesis report, str. 26, [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf.
- Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/acer_cs.
- KODEX PŘENOSOVÉ SOUSTAVY: Podpůrné služby (PpS); Základní podmínky pro užívání přenosové soustavy [online]. 2014. str. 13 Dostupné z: https://www.eru.cz/documents/10540/479698/CII_k_prip.pdf/098792a3-e424-4a52-a1a3-a51a983bf8bc.
- Systémové služby. Www.čeps.cz [online]. [cit. 2018-03-18]. Dostupné z: <https://www.ceps.cz/cs/systemove-sluzby>.
- HLAVÁČ, Václav, Martina KOBOUVÁ a Helena NEUWIRTHOVÁ. Ochrana ptáků na linkách vysokého napětí: Blýská se na lepší časy?. Ochrana přírody [online]. [cit. 2018-05-12]. Dostupné z: <file:///C:/Users/uzivatel/Downloads/03.pdf>.
- Povinně vykupující. Www.eru.cz [online]. Dostupné z: <http://www.eru.cz/poze/casto-kladene-dotazy>.
- Zásady cenové regulace pro období 2016 - 2018 pro odvětví elektroenergetiky, plynárenství a pro činnosti operátora trhu v elektroenergetice a plynárenství, ze dne 09. 12. 2015, strana 13, dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/462862/Zasady-cenove-regulace-IV-RO.pdf/e438802a-b956-4df7-8353-89ccfd72a1ae>.
- Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 2016/0031 (COD), kterým se zavádí mechanismus výměny informací o mezivládních dohodách a nezávazných nástrojích mezi členskými státy a třetími zeměmi v oblasti energetiky a kterým se

zrušuje rozhodnutí č. 994/2012/EU, dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016PC0053&from=EN>.

- Důvodová zpráva k Návrhu SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterou se mění směrnice 2012/27/EU o energetické účinnosti, č. COM/2016/0761 final - 2016/0376 (COD), dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52016PC0761>.
- Horizont 2020 ve stručnosti, Rámcový program EU pro výzkum a inovace, publikace Evropské unie, dostupné na https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/sites/horizon2020/files/H2020_CS_KIO_213413CSN.pdf.
- JARDINE, Bryan W. Generating Electricity from Renewable Sources in Central, Eastern & Southeastern Europe. WOLF THEISS Guide to:, 2016. Dostupné z: <https://www.wolftheiss.com/knowledge/wolf-theiss-guides/detail/generating-electricity-from-renewable-sources-in-central-eastern-southeastern-europe/>.
- FAKUDI, Zoltán a KENYERES László. Licensing of Electricity and Gas Wholesale Activities in Central, Eastern & Southeastern Europe, WOLF THEISS Guide to:, 2013. Dostupné z: <https://www.wolftheiss.com/knowledge/wolf-theiss-guides/detail/licensing-of-electricity-and-gas-wholesale-activities-in-central-eastern-southeastern-europe/>.
- DENKOVÁ, Adéla. Energetická unie [online]. 2015 [cit. 2017-10-26]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/energetika/energeticka-unie-000133/>.

Legislativa

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 406/2000 Sb., o hospodaření energií.
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).
- Zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě.

- Vyhláška č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou.
- Vyhláška č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem.
- Vyhláška č. 221/2001 Sb., Ministerstva průmyslu a obchodu o podrobnostech udělování státní autorizace na výstavbu přímého vedení.
- Vyhláška č. 222/2001 Sb., Ministerstva průmyslu a obchodu o podrobnostech udělování státní autorizace na výstavbu výroby elektřiny.
- Vyhláška č. 224/2001 Sb., Ministerstva průmyslu a obchodu, kterou se stanoví pravidla pro rozdělení nákladů za dodávku tepelné energie na jednotlivá odběrná místa.
- Vyhláška č. 225/2001 Sb., Ministerstva průmyslu a obchodu, kterou se stanoví postup při vzniku a odstraňování stavu nouze v teplotě.
- Vyhláška č. 226/2001 Sb., Ministerstva průmyslu a obchodu o podrobnostech udělování státní autorizace na výstavbu zdrojů tepelné energie.

Podnikání v energetických odvětvích z právního hlediska

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je poskytnout základní přehled o vývoji novodobého energetického trhu. První velké změny přišly v 90. letech, kdy bylo potřeba státem vlastněný energetický sektor výrazně zefektivnit. Hlavními důvody pro jeho restrukturalizaci byly nevyhovující infrastruktura, standardizované služby a vysoké ceny. Stát s nedostatkem finančních prostředků se proto musel vzdát svého monopolního postavení a umožnit vstup na energetický trh novým potencionálním investorům. K další změnám došlo po vstupu České republiky do Evropské unie. Ta jako nástroj změny zvolila proces liberalizace, který klade požadavky jak na účastníky, tak na stát. Ten je povinen zajistit funkci nezávislého regulátora. V současné době je základním pramenem úpravy energetického sektoru zákon č. 436/2008 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon). V něm jsou upraveny základní práva a povinnosti účastníků, jejich vzájemné vztahy a způsoby regulace jejich činnosti. Energetický sektor je tak regulován především na národní úrovni. Nově však na mezinárodní úrovni vzniká energetická unie. Jejím hlavním cílem je zajistit energetickou nezávislost států Evropské unie. Členské státy se tak budou muset do budoucna vzdát dalších pravomocí a ustoupit tomuto nově vznikajícímu společenství. Tato diplomová práce analyzuje celý vývoj novodobého energetického trhu od 90. let. Jaký vliv měl na jeho strukturu a postavení účastníků, snaží se postihnout některé problémy současné úpravy a nastínit budoucí vývoj celého sektoru.

Klíčová slova

Energetický zákon; liberalizace; energetická unie.

Legal aspects of Energy business

Summary

The aim of this master thesis is to give an overview of the development of the energy market. The first big changes occurred in 1990s when it became necessary to make energy sector owned by the state more efficient. The main reasons for its restructuring were an incompatible infrastructure, standardised services and high prices. State with the lack of financial resources leave the monopolistic system and open the market for new potential investors. Some another changes are connected with the accession to the European Union. The process of liberalization was used like an instrument for changes which impose requirements not only on market participants but also on state, which is obliged to provide an independent supervisor. Currently the main legislative source is an act No. 436/2008 Coll., Energy Act. It provides information about basic rights and obligations of the market participants, their relationships and the ways of regulations of their activities. The energy sector is regulated on national level. But recently an Energy union has been formed on international level. To ensure energy independence is the main goal of the Energy union. Member states will have to abandon their authority and give way to this newly established community. This master thesis analyse the whole development of the energy market from the 1990s. How it affected the structure of the market and the positions of the market participants. Additionally it also tries to designate some main problems of the current legislation and outline future developments of the market.

Key words

Energy Act; liberalization; energy union.